

1977 | 5

A barátság útján

Kemerovo és Nógrád
megye
testvéri kapcsolatáról

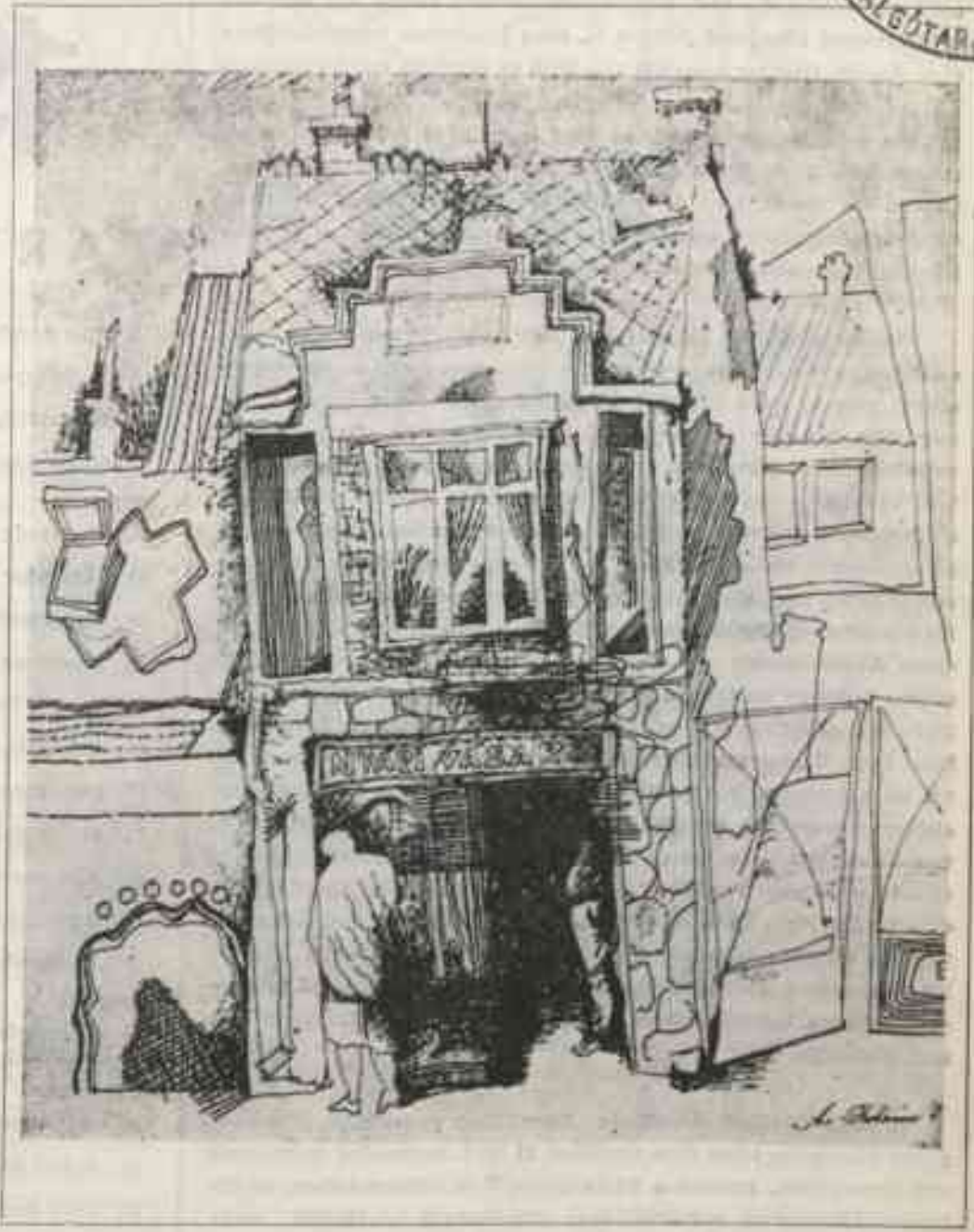
Kemerovo – Szibéria szíve

Válogatás testvérlapunk,
a kemerovói

**ОГНИ
КУЗБАССА**

szerzőinek munkáiból

Élet
a „magyar Kemerovóban”

Moszkvai filmfesztivál, 1977

PALŐCFÖLD

Ünnepeinkben munkás mindennapjainkról ítélkezünk. Meggyőződéseinkről, elkötelezettségünkről tanúskodik a példa, amelyet ünnepé emelünk — és tanúskodik hűségünkről, mit a hétköznapiak során valóra váltott terveink, a cselekedetek és tartozások igazolnak vagy cáfolnak. Méltóságunkról és következetességünkről is tehát, alapos emberi értelemmel átgondolt próbálkozásainkban.

Az Ünnepe felszíne: plhenónap, zászlóerdő, megemlékező szónoki szavak. Az Ünnepe mélységei: hatványozottan felelős, áttekinthető igazolás a Példában megtestesülő mércéhez és az e mérce szerint kijelölt optimumokhoz.

Igy ítél rólunk az ünnep és így ítélkezünk mi magunkról ma is — két emberöltőnyi távolságból tekintve vissza Október világtörténelmi jelentőségű eseményeire, az események világot formáló következményeire.

Nagy Októberi Szocialista Forradalom. Nagy Október. Október. Jelképes értékű, ahogyan a mindennapi tudat a maga szempontjából leglényegesebbnek ítélt történelmi sorsfordulókat jelzi, amikor lényegük tartalmát egyre mélyebben, terjedelmét egyre tágabb körökben ismerve és így azokat magáénak vallva, egy szóba csupasztatja-nemeseíti a figyelmeztető és felelőztető Példát. Értelmi és érzelmi azono-

sulásunk minőségére utal, hogy tévedhetetlenül tudjuk egy egyedivé kristályosított köznévvél jelölni is, mire köteleznek bennünket Március, Április, Október megváltó szándékú és megújító erejű történései.

Hat évtizede annak, hogy a Föld egyhatodán egy új társadalmi rend építése kezdődött meg, hogy létrejött az első szocialista állam. Hatvan éve annak, hogy az orosz munkásosztály Október forradalmi napjaiban megdöntve a hatalmat, a társadalmi fejlődés új útjának lehetőségét mutatta fel az emberiségnek.

Október napjaiban élő valósággá vált az elméletben megalapozott szocializmus. Pontosabban fogalmazva, lehetségessé vált az elmélet elsőként való és mind teljesebb gyakorlati alkalmazása. Melynek immár több évtizedes eredményeivel büszkélkedhetünk. De soha nem mentesíthetjük magunkat a felelősségtől, hogy napról napra egyénenként vállaljuk az új élet teremtésének elvekhez igazodó, alkotó útját, a felkészült öntevékenységet, az átgondolt kezdeményezőkézséget, az elkötelezett aktivitást. Essék szó heroikus nekifeszülésekről, vagy csavarigazító kis ténykedésekről: a „hétköznapi forradalmiságról”. Mert mindmáig igazak Lenin szavai: „A kommunizmus alapelveinek olyan érvényesítésére van szükség, amely ezeket az elveket a részletekben helyesen módosítja, ezeket a nemzeti és nemzeti-állami különbségekhez helyesen idomítja, alkalmazza”, „a szocializmust nem lehet felülről jövő rendeletekkel megteremteni. A szocializmustól távol áll a hivatalos bürokratikus gépiesség: az eleven, az alkotó szocializmus maguknak a néptömegeknek az alkotása... A tömegek eleven alkotóereje — ez az új társadalom döntő tényezője”. Vagyis a társadalomépítésnek az Októberi Forradalom által megnyitott és példázott útját járva itt és most egyénenként is felelősek vagyunk azért, hogy az Október és legutóbbi évtizedeinek hétköznapijában csiszolódott alapelvek és törvényszerűségek alkotó alkalmazásával, a korszerű kultúra teremtő felhasználásával hogyan nemesül tovább életünk minősége.

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom szerepének, jelentőségének elismerése tehát nem merülhet ki 1917. forradalmi eseményeinek ismeretében, pusztán a Példa lényegének felismerésében, az általános felelősségek tudatosításában. Mindennapi feladataink meghatározásához, megoldásához ad támaszt a Szovjetunióban és a szocialista közösség más országaiban már bevált elvek, gyakorlat, tapasztalatok folytonosan gyümölcsözőtető szemrevétele, hasznosítása. Így tartjuk számon s emlegetjük fel Október jubileumi ünnepén a nyugat-szibériai Kemerovo terület és az észak-magyarországi Nógrád megye között létesült és egyre gazdagodó kapcsolatot is: amely a társadalom- és nemzetépítő munka mindennapi örömeinek és gondjainak kölcsönös megismerésén túl folytonosan szélesedő körökben teremt lehetőséget a személyes emberi kapcsolatok elmélyítésére — Október szellemével egyezően.

Kassai-Végh Miklós

A címlapon, borítón és belső oldalakon Alekszandr Bobkin kemeroवी képzőművész munkái.

1977 | 5

TARTALOM

- 3 Kiss Aurél: A barátság útján
- 4 V. Sztinyikov: Kemerovo — Szibéria szíve (Ford.: Bedő Éva)
- 7 Kassai-Végh Miklós: Jegyzetlapok egy utazásról
- 8 Szabó Gyula: Élet a „magyar Kemerovóban”

- 11 Vlagyimir Mazaev: Fagyos zelnicemeggy (Ford.: Pál József)
- 13 Vlagyimir Vlaszov: Gazfickó (Ford.: Kassai-Végh Miklós)
- 16 Igor Kiszeljov: Gyermekkorunk zenéje
- 16 Vlagyimir Ivanov: XXX
- 16 Szergej Donbaj: Filmkockák a történelemből
- 17 Valentyin Mahalov: Felfedezés, XXX
- 17 Ivan Polunyin: XXX
- 17 Viktor Bajanov: XXX
- 17 Alekszandr Ibrahimov: XXX
- 17 Zinaida Csigarjeva: Mása (Ford.: Csongrády Béla)
- 20 Jekatyerina Dubro: Zápor (Ford.: Schneider Miklós)

- 23 Vlagyimir Kuznyecov: Sorsom a történelemben (Ford.: Laczkó Erzsébet)

- 26 1977. Moszkva, filmfesztivál (Veress József)
- 27 A Téli köd és mások (Salgói D. Mihály)
- 28 Jurij Bondarev: A part (Cs. B.)
- 29 Vaszilij Suksin: A harmadik kakasszóra (Horpácsi Sándor)
- 30 Pályázati felhívások: Madách Imre alkotói díj; Salgótarjáni Zománc- és Üvegművészeti Biennálé

PALÖCFÖLD

TÁRSADALOMPOLITIKAI IRODALMI MŰVESZETI FOLYÓIRAT

A NÓGRÁD MEGYEI TANÁCS MŰVELŐDÉSUGYI OSZTÁLYÁNAK LAPJA
Felelős szerkesztő: Végh Miklós. Szerkesztőség: 3100 Salgótarján, Arany János út 21. Telefon: 14-13. Kiadja a Nógrád megyei Lapkiadó Vállalat. Felelős kiadó: Vida Edlt. Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető bármely postahivatalnál, a kézbesítőknél, a posta hírlapüzleteiben, és a posta Központi Hírlap Iradónál (KHI Budapest V., József nádor tér 1. sz. Postacím: 1900 Budapest) közvetlenül, vagy postautalványon, valamint átutalással a KHI 215-961 62 pénzforgalmi jelzőszámra. Egyes szám ára 5 Ft, előfizetési díj fél évre 15, egy évre 30 Ft. Megjelenik kéthavonta. Kéziratokat és rajzokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.

INDEX: 25.952

ISSN 0555-8867

77.12950 N. m. Ny. St. 1600 db

VÁLTOZÓ VALÓSÁGUNK

A barátság útján

Az Ognyi Kuzbassza és a Palócföld szerkesztősége a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 60. évfordulóját a barátságot dokumentáló különszámmal köszönti.

A szerkesztők, szervezők szándéka: alkalmat teremteni az egymástól sok ezer kilométerre levő barátok életének alaposabb megismerésére — a művészet eszközeivel. Nem az első közös kulturális vállalkozás ez, elég csak a nemrégiben megjelent Találkozás című kétnyelvű antológiára, a Szovjet Tudomány és Kultúra művészeti rendezvényeire, a Szibériai Hetek máig emlékezetes programjaira utalni.

A két megye közötti egyre gazdagabb kulturális kapcsolatok a magyar—szovjet barátság építésének, folyamatos fejlesztésének fontos eszközei. A szovjet és a magyar nép barátsága a történelmi harcok tüzeiben született és erősödött meg. A hat évtizeddel ezelőtti közös harcokban, a felszabadítás történelmi formáló, nemzedékek sorsát alakító eseményeiben is eszméink, céljaink azonossága fejeződött ki, de még inkább így volt, így van a szocializmus építésének kezdeteikor, s mai szakaszaiban.

Nem csupán az ünnepnapok, hanem a közös munka, a hétköznapiak együttes erőfeszítései formálják, erősítik a népek közötti barátságot. A nemzetközi fórumokon a békéért, a haladásért vívott közös küzdelem, a gazdasági fejlődést szolgáló KGST komplex program, a szocialista integráció, az ideológiai együttműködés különböző formái és eredményei a proletár internacionalizmus eszméjét kézzelfogható, széles körben felismert valósággá teszik. A nemzeti és nemzetközi érdekek összhangja, az egymás sikereiben való kölcsönös érdekelttség, az elvtársi szolidaritás, az antikommunista eszmék ellen közösön vívott küzdelem gyakorlata, életünkre gyakorolt hatása egyre nagyobb tömegek számára válik ismereté és elismertté.

A magyar—szovjet barátság fejlődésében mutatkozó új vonások egyike éppen ebben gyökerezik. Ma is tisztelettel gondolunk, a hősöknek kijáró megbecsüléssel emlékezünk meg azokról, akik a szocialista építés feltételeit, a szabadságot hozták el a magyar népnek. Hasonlóan nagy jelentősége van, s egyre növekvő szerepet tölt be a szocializmus építésében szerzett tapasztalatok átadása, az alkotó erő példája, a távlatok nyújtása. Ezt fogalmazta meg Kádár János elvtárs az SZKP XXV. kongresszusán mondott felszólalásában. „A Szovjetunió múltja nagy történelmi tanulság, jelene követendő példa, jövője ragyogó ígérlet”.

A szocializmus lényegéből fakadó internacionalista politika, a közös eszmék és célok alapján épülő sokoldalú kapcsolatok jelentősége az utóbbi években a Nógrád megyeiek számára egyre több személyes élmény segítségével is tudatosul. A megyében már 130 fölött van azoknak a szakembereknek a száma, akik egyetemi tanulmányaikat valamelyik szovjet felsőoktatási intézményekben folytatták. Személyes élményeik, felkészültségük, végzett munkájuk minősége a barátság ápolásában igen jó szolgálatot tesz. Évről évre nő azoknak a száma is, akik az őszi barátságvonat utasaként, vagy egyéb turistautakon ismerkednek a Szovjetunió életével, a gazdasági, kulturális fejlődés eredményeivel, emberekkel, tájakkal.

Ipari üzemekben, mezőgazdasági egységekben, iskolákban, intézményekben egyre-másra alakulnak a magyar—szovjet barátságot tudatosan, szervezett formában ápoló tagcsoportok. Ezek a munkahelyi, mozgalmi közösségek — a politikai munka egészével összhangban — sokféle módon segítik a tudatos politikai magatartás fejlődését, az internacionalista szemlélet fejlődését.

Tevékenységük egyik legfontosabb vonása: a Szovjetunióról, politikájáról, népei alkotó erőfeszítéseiről reális és sokoldalú képzet adnak. Kiállítások, vetélkedők, ismeretterjesztő előadások,

politikai és kulturális rendezvények révén egészítik ki a központi politikai és tömegkommunikációs fórumok tevékenysége nyomán kialakult képet. Ebben igen sok segítséget kapnak a munkahelyi pártszervektől, s néhány éve a Budapesten működő Szovjet Tudomány és Kultúra Házától. Fejlődtek a tagcsoportokban a személyes agitáció módszerei, s bővült a politikai munka hatóköre. Különösen értékes a szocialista brigádok körében végzett nevelő munka, s jó színvonalú az iskolai tagcsoportok munkája is.

A tagcsoportok munkájában az önállóság növekedése, az alkalmazott formák gazdagítása, a tevékenység folyamatosá válása érdekében több jó kezdeményezés történt. A legjobb tagcsoportok tudatosan építik munkájukban a testvérmegyei kapcsolatokban rejlő lehetőségekre.

Kemerovo — 6000 kilométerre Nógrádtól — Magyarország nagyságú területen fekszik, s gazdasági potenciálja, kulturális fejlődésének üteme az abszolút számok mutatóival nem hasonlítható a mi lehetőségeinkhez. Kemerovo — Szibéria szíve. Szerepe a fasizmus ellen harcoló ország életében, a második világháború idején is igen nagy volt. Ma: a kommunizmust építő nemzedékek számára Szibéria, s annak központja, Kemerovo a nagyszabású társadalmi-gazdasági program megvalósításának egyik legfontosabb gazdasági bázisa.

A nagy távolság, az eltérő gazdasági feltételek ellenére a tízéves szoros kapcsolatban igazi barátság, testvéri érzelmek születtek. 1967-ben járt először nógrádi pártdelegáció Kemerovóban. Azóta évenkénti rendszeres politikai tapasztalatcsere alakult ki, amelyet jól egészítenek ki a szakszervezetek és az ifjúsági mozgalmi szervek közötti eleven kapcsolatok, a kulturális együttműködés különböző alkalmi, formái. A különböző hivatalos jellegű találkozások azonban mindig együtt jártak a személyes ismeretségek, kapcsolatok bővítésének szándékával. Az üzemlátogatásokon, a műtermi beszélgetéseken, szerkesztőségi megbeszéléseken, a művészegyüttesek fellépéseikor mindig akadt alkalom arra, hogy új barátságok szülessenek.

Kiterjedt a levelezőpartner-hálózat is. Ebben elsősorban a fiatalok járnak elől jó példával. A Salgóhányán üdülő pionírok, a nagy utat megjárt nógrádi úttörők noteszeiben gyűlö címekből rendszeres levelezések lettek; a fiatal turisták közül is többen a nagy méretek élményén túl magukkal hozták az őszinte barátság mérlegét is. Sokan mesélték közülük: kemerovói barátaink sokat tudnak Magyarországról, ismerik Nógrád megyét. Ebben szerepet játszik testvérmegyénk sajtójának, rádiójának és televíziójának sokoldalú munkája is. Hasonlóan nőtt nálunk is az érdeklődés. A Szibériai Hetek alkalmával elhangzott 100 előadáson, a különböző kiadványok révén reális és hiteles kép alakult ki Szibériáról, az ott élő emberek munkájáról. Nemcsak a zord időjárást, nem csupán a gigantikus építőmunkát jelenti számunkra Kemerovo — hanem barátokat, dolgozó, munkánk, életünk iránt érdeklődő embereket is.

Azok, akiknek közvetve vagy személyesen is volt alkalmuk megismerkedni a Szovjetunióban folyó építőmunkával, a szovjet emberek gondolkodásával; magatartásával, munkájával — tapasztalatai révén saját távlatainkat, erőfeszítéseinket is jobban, másképpen értékelik.

A fejlett szocialista társadalom építésének programja ma gyakran idézett célkitűzés, mozgósító és felelősségvállalásra készítő nemzeti elhatározás. Megvalósulása azonban nagyban függ attól: hogyan, milyen mértékben tudjuk hasznosítani azokat a tapasztalatokat, amelyeket a Szovjetunió Kommunista Pártja, a szovjet nép szerzett az elmúlt hat évtizedben.

A testvérmegyei kapcsolatok első tízéves ünnepe egybeesik azzal a jubileummal, amelyre szerte az egész világon, a haladó gondolkodású emberek, a munkások ünnepi szívvel készülnek. A Nagy Októberi Szocialista Forradalom az Urálon túl élő emberek számára is az új élet feltételeit teremtette meg. Sokat dol-

Kemerovo — Szibéria szíve

Nézzenek Szibéria térképére! Igaz, szomszédaihoz képest a kétszer kitüntetett Kemerovo viszonylag kis területű megye, körvonala azonban a szív kontúrjára emlékeztet. S valóban, a Kuznyecki-medence nemcsak az ország keleti részének hatalmas szíve, hanem szocialista államunk egyik ipari központja is. Évről évre, minden ötéves tervben egyre erőteljesebben fejlődik.

Mit jelent ma a Kuznyecki-medence? Mindenekelőtt hatalmas szénlelőhelyet. A kilencedik ötéves terv alatt több mint 24 millió tonnával nőtt a széntermelés — ilyen hatalmas tennőben egyetlen szénmedence sem fejlődött. A kilencedik ötéves terv befejező évében a megye bányáiból és a külszíni fejtéseken 137 millió tonna fűtő- és üzemanyagot hoztak felszínre. Emellett az országban minden második tonna kokszolható szén a Kuznyecki-medencéből származik.

Kemerovo megye azonban nem csupán széntermelő vidék. Fejlett fémkohászata, vegyipara, gépgyártása és energetikai ipara van. A kilencedik ötéves terv alatt a nyersvastermelés több mint 2 millió tonnával, az acélgártás csaknem 4 millió tonnával, a villamosenergia-termelés 11 milliárd kilowattórával növekedett a megyében.

A Kuznyecki-medencében alumíniumot, cinket, ferroszilíciumot, műtrágyát, gyógyszert, műanyagokat, műgyantát is előállítanak, s ez az ország egyik leghatalmasabb kaprolaktámgyártó vidéke. A megye gépgyárai fűrógépeket, futószalagrendszereket, gépi ácsolatokat, nem robbanásveszélyes elektromotorokat, és sok más terméket hoznak létre.

A Kuznyecki-medence azonban nemcsak nehézipari vidék. Az utóbbi években — különösen a kilencedik ötéves tervben — még egy ágazat fejlődött ki, amely azonnal jelentős helyet foglalt el a megye gazdaságában. Ezt az itt megszokottól különböző, figyelemre méltó iparágat az újonnan épült vállalatok képviselik: a selyem- és fésűgyapjúgyárak Kemerovóban és Leninszk-Kuznyeckben, az évi ötmillió pár cipőt előállító kiszeljevicski üzem, a belovói kötöttárugyár és a Prokopjevicskben levő porcelángyár.

A vas- és színesfémkohászati üzemekben, a vegyiparban, a könnyű-, élelmiszer- és más iparágakban egyre inkább nagy teljesítményű gépsorokat használnak, a technológiai eljárásokat és a termelést teljesen automata rendszerek irányítják.

Az ötéves terv folyamán nagy munkát végeztek a tudományos kutató- és tervezőintézetek, oktatási intézmények is. Több mint ezer témát dolgoztak ki, s ezeknek a termelésben történt bevezetése körülbelül 300 millió rubel megtakarítást eredményezett. 758 találmány, 36 szabadalom született: a tudomány és technika vívmányainak köszönhetően a kilencedik ötéves tervben a munka termelékenységének növekedése évi 5,3 százalékos volt, szemben a nyolcadik ötéves terv alatti 4,6 százalékkal. Az ipari termelés növekedésének 94 százaléka a munka termelékenységének növeléséből adódott.

A Kuznyecki-medencében hatalmas építkezések sora folyik. Az építők sokezer „hadserege” több mint 600 nagyvállalatot, 19 várost, 43 városias jellegű települést, több ezer km hosszú vasútvonalat és autótutat, gyönyörű iskolákat, kórházakat, könyvtárakat, színházakat, kultúrpalotákat, főiskolákat hozott létre.

V. I. Lenin nagyra értékelte a Kuznyecki-medence jelentőségét Szovjet-Oroszország népgazdaságában. Gondoskodott fejlődéséről, összekapcsolva az Urál-hegység óriási érckészletei és a kuznyecki kőszén felhasználását. Lenin lámogatta azt az elgondolást, hogy a Kuznyecki-medencében egy autonóm ipari egységet alakítsanak ki. A vidéket már az első ötéves terv idején fejleszteni kezdték, korszerű technikával látták el. A párt és a kormány határozata az Urál—Kuznyeck ipari centrum megteremtéséről lehetővé tette, hogy új bányákat és hatalmas üzemeket hozzanak létre, s a kuznyecki szén szállító szerelvények új vasútvonalakon közlekedjenek. Kuznyecksztroj, az Amur melletti Komszomolszkhoz hasonlóan a harmincas évek jelképévé vált, a termelőerők keletre irányuló, jelentőségében és méreteiben is hatalmas mozgásának szimbóluma lett. Gornaja Sorija és Haka-szija vasércce és szene, a vasút, és a bővizű Tom folyó meghatározta, hogy a hatalmas fémkohászati művek építéskor a mos-

goztak és szenvedtek is a forradalom vívmányait védő szibériaiak — hiszen az ifjú szovjet állam ellen támadó nemzetközi reakció nem véletlenül, s nem is válogatós eszközökkel akarta megszerzeni a gazdag Szibériát. A kuznyecki földön is diadalmaskodtak a lenini eszmék: az alkotó emberi képesség, a tudás, a forradalmi fegyelem, a gigantikus méretek mellett is emberivé formálta a világot. Az olvasók, akik barátaink életéről kapnak művészi híradást, ismét közelebb kerülnek Kemerovóhoz, a kommunizmust építő emberekhez.

A barátság útján halad tovább így a két megye dolgozó társadalma. Ezért is köszöntjük a két szerkesztőség közös vállalkozását az újabb találkozások egyik érdekes, vonzó kiindulópontját. A további közös munkához szükséges tervek, elképzelések már kialakultak. Szándékunk a Kemerovót bemutató ismeretterjesztő könyv szerkesztése, megjelentetése. A TIT megyei szervezete a közeljövőben szervezi meg a Barátság-klubot, a Kemerovóban járt, rendszeres beszámolókra vállalkozó nőgrádiak részvételével. Tovább kívánjuk a levelező kapcsolatokat fejleszteni, s szerény mértékben bővíteni lehet a turizmus lehetőségeit is. Még rendszeresebbé lehet tenni a fiatalok találkozásait, a műszaki értelmiség tapasztalatcseréjét, a sajtó együttműködését. Készülnek terveink a kulturális kapcsolatok további szélesítésére. Ezeknek megvalósításához igen jók a politikai feltételek, kölcsönös az érdeklődés.

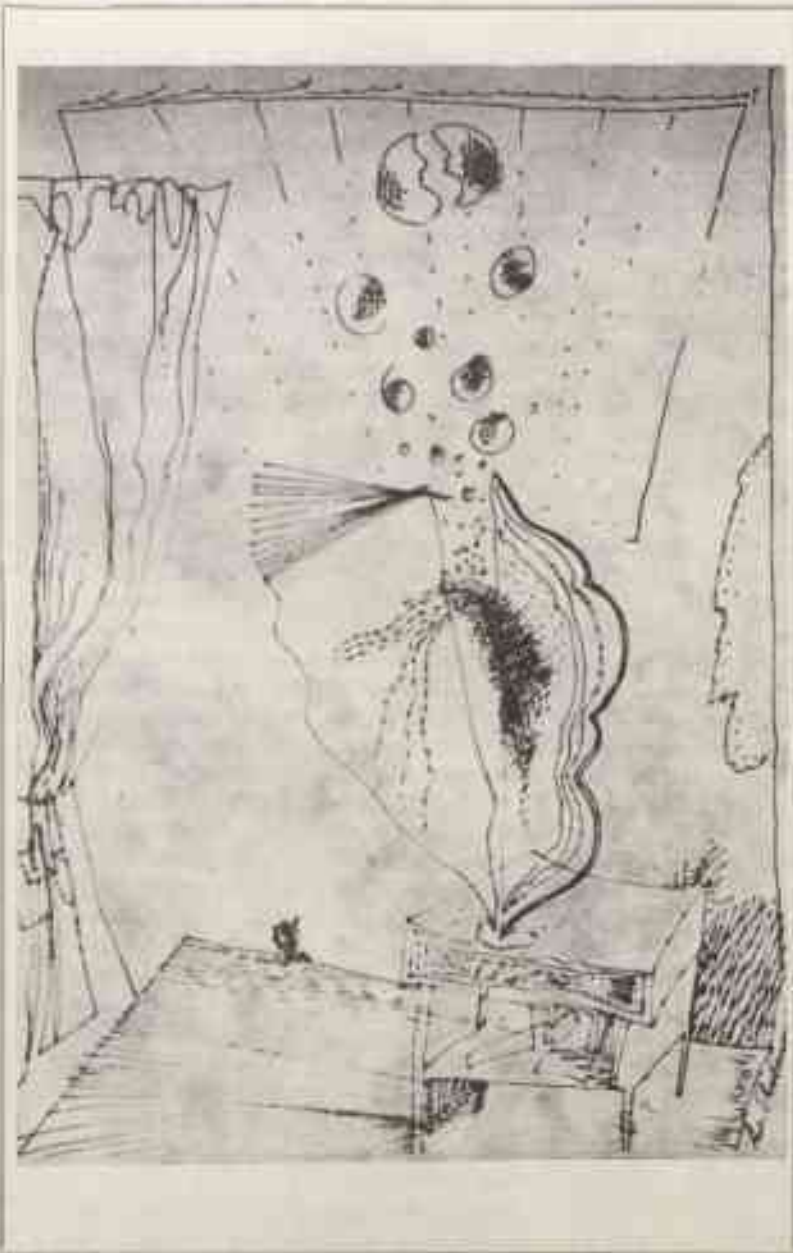
Kiss Aurél

MSZMP Nógrád megyei Bizottság oszt. vez.-helyettese

tani Novokuznyeckre esett a választás. Ide érkeztek a moszkvai, leningrádi és ukrainai szakemberek, a déli és uráli tapasztalt szakmunkások, s fiúk és lányok az ország legtávolabbi sarkai-ból, s velük együtt a vidék őslakosai, a mesterségükről híres sorszki kovácsok is részt vettek a gigantikus fémkohászati kombinát létrehozásában. 1932. április 3-án már nyersvasat termelt az üzem első kohója. 1937-ben az építők befejezték a Kuznyeck Kohászati Kombinát második üzemegységének építését is. A kombinát jelenleg egymaga több nyersvasat és acélt termel, mint a cári Oroszország összes fémkohászati üze­mei 1913-ban.

A nagy építkezés munkáshétköznapi során nagyszerű szibériai kohászok nevelődtek, hősi tettekre képes kollektívák kovácsolódtak össze. Novokuznyeck most Szibéria egyik legnagyobb városa, s további fejlődését meghatározza a KMK fiatalabb „testvérének”, a Nyugat-szibériai Kohászati Üzemeknek az építése.

A Nagy Honvédő Háború éveiben a kuznyeckie emberek mérhetetlenül sokkal járultak hozzá a hitleri hordák feletti győzelemhez. A Donyec-medence fasiszta okkupációja után az ország fő üzemanyagforrásává válva, a Kuznyeck-medence növelte termelőkapacitását. Különösen gyorsan nőtt a széntermelés a medence déli területein, ahol a kokszolható szén rétegei találhatók. Új bányák tucatjait tárták fel, szénosztályozókat építettek a háború éveiben. Az uráli iparvidék — államunk fegyveres erőinek arzenálja — nem tudott volna termelni a kuznyeckie bányászok hősi munkája nélkül. A Kuznyeckie Kohászati Kombinát munkásai, mérnökei, tudományos kutatói napokig nem mozdultak ki a műhelyekből és laboratóriumokból, miközben a páncélosok gyártására alkalmas acél előállításának problémájával foglalkoztak, s a kitűzött feladatot teljesítették. A hátországnak ez a mun-

kasikere nagymértékben meghatározta a helyzetet a fronton is — a német fasiszta megszállók meggyőződhetnek „a szibériai acél szilárdságáról”: a kuznyeckie páncélpajzs megbízhatóan védte a hazát. A kuznyeckie katonák hervadhatatlan dicsőséget szereztek a frontokon. Sokan közülük elesetek a csatateremen, de még többen jutottak el Berlinig, hogy kitűzzék a győzelem zászlaját. Földijeink száza váltak a Szovjetunió hősiévé, ezeket tüntettek ki érdemrendekkel és érmekkel.

Még nem hunytak ki a tűzfészkek lángjai, még dörögtek a fegyverek, de a Kuznyeckie-medence már minden erejét a fő probléma megoldására, a háború által elpusztított gazdasági élet helyreállítására fordította. Az idősebb „fivérnek”, a felszabadított Donyec-medencének nyújtott segítség a kuznyeckie dolgozók életbevágóan fontos feladata lett. A kuznyeckie gépi berendezésekkel, nyersanyaggal, élelmiszerral, könyvekkel teli szerelvényeket indítottak Ukrajnába; s mint neki húsz évvel azelőtt a Donyec-medence, most a Kuznyeckie-medence adta át Donyecnek kincsei javát.

Mivel külső munkaerő-tartalékra már nem számíthatott, a Kuznyeckie-medence maga nevelte ki munkáskádereit — bányászokat, kohászokat, vegyipari munkásokat, építőket, energetikusokat. A kuznyeckie föld munkásosztálya a nagy megpróbáltatásokon keresztüljutva megerősödött, megedződött, az ország munkáshadseregének egyik élcsapata lett. Kuznyeck földje egyetlen hatalmas építési területté vált. A térképen zászlócskák tucatjai villannak fel, s mindegyik új, az országos Komszomol-szervezet védnöksége alatt álló építkezés születését jelzi. Az egyik a Nyugat-szibériai Kohászati Üzem, a másik a Novokuznyeck—Abakán vasútvonal, a harmadik a belovói és tom-uszinszki vízi erőmű, a negyedik a hatalmas raszpadszki bánya, az ötödik a krapivinszkiji vízi csomópont a Tom folyón —, s a sort még folytat-hatnánk.

A szocialista munkaverseny mindig feszített tempóra ösztönözte a kuznyeckie dolgozókat. Több mint fél évszázada tart a Donyec-medence munkáskollektíváival folyó baráti versengés. Az utóbbi években verseny bontakozott ki a tomszki és irkutszki területek dolgozóival is. A szovjet állam fennállásának ötvenedik, Lenin születésének pedig századik évfordulóját ünneplő jubileumi évben érte el legforróbb szakaszát a verseny. A forradalom vezérének nevét viselő ércbánya dolgozóinak példáját követve a megye dolgozói azért küzdöttek, hogy elnyerjék a lenini jubileumi érmet és a díszoklevelet, a medence bányászai harcot folytattak a fejtések, gépek, műszaki berendezések teljes, nagyfokú kihasználásáért — és nagyszerű eredményeket értek el. A nyugat-szibériai kombinát kohászai kezdeményezték azt az országos mozgalmat, melynek célja, hogy a már működő és a most működésbe lépő erőművek a lehető legrövidebb időn belül a teljes előirányzott kapacitással működjenek. A KMK dolgozói mozgalmat indítottak a gépsorok korábban elért maximális teljesítményszintjének túlszárnyalására (Vlagyimir Kolesznyikovnak, a kemerovói nitrogénfeldolgozó üzem műszerkezelőjének több tízezer követője teljesítette Kolesznyikovhoz hasonló sikerrel személyes vállalásait.)

A mai Kuznyeckie-medence az erő és fiatalság jelképe, a világ első szocialista állama ipari erejének megtestesítője. A szocialista Kuznyeckie-medence történetében, mint cseppben a tenger, tükröződik a Szovjetunió története, feltárul annak a gigászi fejlődésnek a titka, amelyet vidékünk a Nagy Októberi Szocialista Forradalom után elért. És Kuznyeck dolgozói egyre fokozzák a medence termelési kapacitását, a Nyugat-szibériai Kohászati Üzemekben új üzemrészeket és gépcsoportokat helyeznek működésbe. új bányák nyílnak, rekonstruálják a régiakat. A szénbányákban bevezették a hidraulikus eljárást, a „fekete arany” ki-termelésének legmodernebb módszerét. hatalmas fejlődésnek indult a medence új ipari ágazata — a könnyűipar.

A szocialista verseny alapvető célja a munka termelékenységének növelése lett. A jelenlegi periódusban a kuznyeckie gazdasági reform sikeres megvalósításáért dolgoznak: fő célkitűzésük a technikai haladásért, a magas szintű termelési kultúráért folyó harc, s a munka tudományos megszervezésének bevezetése.

Az új korszak új tulajdonságokat, a politikai és az általános képzettségi színvonal emelését követelte a munkásoktól. Jelenleg a Kuznyeckie-medence dolgozóinak túlnyomó többsége felső-

fokú vagy középfokú műszaki végzettséggel rendelkezik, s már a technikumot végzett egyszerű munkás sem ritkaság. A bányászok, kohászok, vegyészek, gépészek, minden szakma művelői rendelkeznek a szükséges gazdasági ismeretekkel, a termelés tényleges gazdái lesznek, gazdái a földnek, természeti kincseinek, s kulturális tekintetben is egyre gazdagodnak, gyarapodnak.

A megyei pártszervezet a gazdasági és szociálpolitikai problémák megoldását összekapcsolja az új ember formálásával, s fokozni kívánja a dolgozóknak a kommunizmus építésének ügyéért érzett felelősséget.

A kommunista párt gazdaságpolitikájának, a szocialista viszonyok közötti társadalmi termelésnek végső célja a nép jólétének emelése, az emberek anyagi és kulturális szükségleteinek legteljesebb kielégítése. Az SZKP programjának, a párt XXIV. kongresszusának megfelelően intézkedések születtek a dolgozók életszínvonalának további emelése érdekében. Egymilliárd rubellel nőtt a lakosság jövedelme, a havi átlagkereset 26 %-kal, 170 rubelre emelkedett, ami magasabb, az SZKP XXIV. kongresszusa által előirányozottnál. A kiskereskedelmi áruforgalom 35 %-kal növekedett, a kuznyecki 2,7 milliárd rubellel nagyobb értékű árut fogyasztottak, mint a nyolcadik öt éves tervben.

Javultak a dolgozók lakáskörülményei, nagyobb arányú lett a lakosság gyermek- és kulturális intézményekkel, kommunális és egyéb szolgáltatásokkal való ellátottsága. Az öt év alatt felépült lakások alapterülete 5,6 millió négyzetméter. 140 ezer család, tehát a megye lakosságának egyötöde költözött új lakásba. 16 000 új férőhellyel bölcsődék és óvodák tucatjai nyitották meg kapuikat a kuznyecki új nemzedéke előtt. Tovább fejlődött az egészségügyi és a társadalombiztosítás, egyre specializódik és tökéletesedik az orvosi ellátás a városokban és falvakban, növekvő figyelmet fordítunk a dolgozók egészségvédelmére. Tizenkilenc új kórház nyílt meg, összesen 4200 ágygal, az utóbbi években 24 szakorvosi rendelő kezdte meg működését. Körülbelül 300 egészségügyi intézményünk, 29 mentőállomásunk van. A lakosság járóbeteg-ellátása 423 rendelőintézetben történik. Csaknem kilencezer orvos és negyvenezer egészségügyi közép-kader dolgozik ezen a szakterületen. Államunk évente több mint 170 millió rubelt fordít a megye egészségügyi ellátására.

Ingyenes vagy kedvezményes beutalóval pihentek, turistaúton vettek részt, szanatóriumokban, a betegség megelőzéséért szolgáló gyógyüdülőkben állították helyre egészségüket körülbelül kétfélmillióan. (A nyolcadik öt éves tervben ezek száma csak másfél millió volt.) Népszerűvé váltak az ipari vállalatok megelőzését szolgáló szanatóriumai. A megyében több mint hatszáz úttörő-, építő- és sporttábor működik, ahol évente háromszáz ezernél több gyermek pihen.

Azon a vidéken, ahol 1915-ben csak egy középiskola és három hétéosztályos iskola működött, jelenleg hét főiskolán, egyetemen és öt tudományos-tájékoztató központban több mint negyvenezer diák tanul, s körülbelül hatszáz ezren tanulnak az általános iskolákban, technikumokban és szakiskolákban. Hat színház, filharmonia, 100 zeneiskola, több száz mozi, közel háromezer (több mint kétfélmillió rendszeres olvasóval rendelkező) könyvtár működik, a különböző helyi kiadványok összesen 900 ezer példányban jelennek meg.

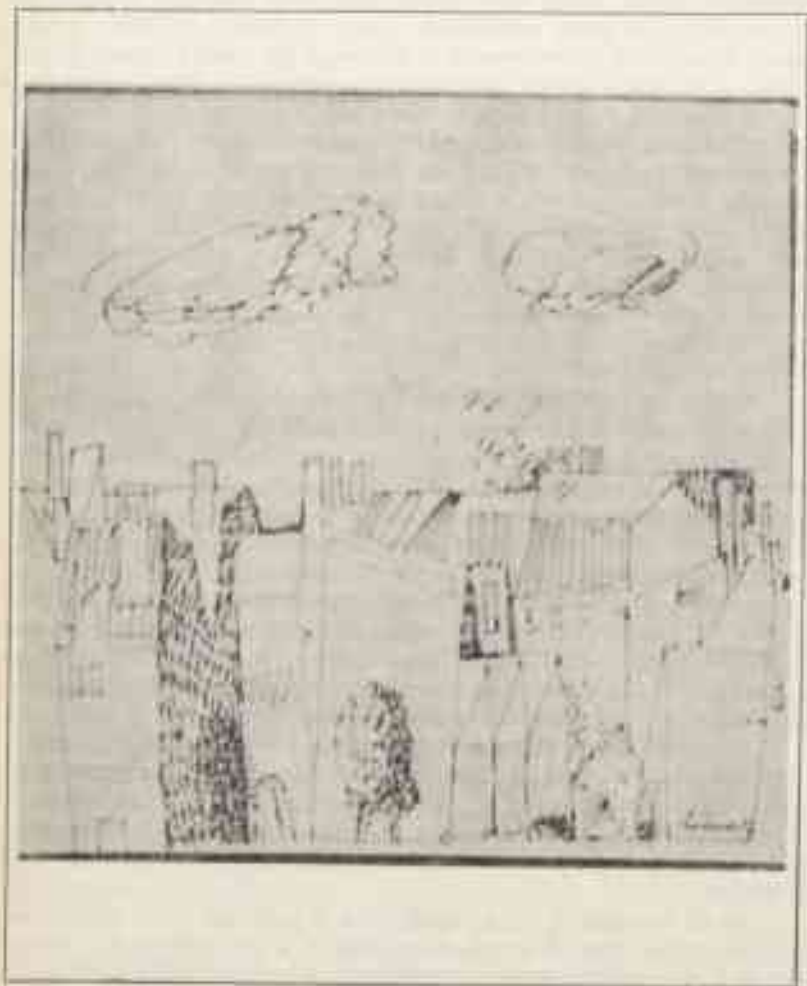
A kuznyecki nemzetközi kapcsolataiban fontos helyet foglal el a Magyarországhoz fűződő barátság: a Kuznyecki-medence és Nógrád megye baráti kapcsolata évről évre sokoldalúbbá és gazdagabbá válik. A Kuznyecki-medence járásában és városában létrejöttek a Szovjet–Magyar Baráti Társaság helyi szervezetei; a társaság tagkollektíváinak száma ötvenre emelkedett. Mindenütt szerveznek Magyarországgal és Nógrád megyével foglalkozó esteket, beszélgetéseket és előadásokat, vándor-fotókiállítások szólnak a mai Magyarországról és lakóiról. Jelentősen hozzájárul a nógrádi és kuznyecki vezetők, dolgozók közötti szoros személyes kapcsolatok kialakulásához a küldöttségek kölcsönlátogatása, elősegíti a gazdasági, kulturális és társadalmi életben folyó munka tapasztalatainak átadását, kölcsönös tanulmányozását. Nagy szerepet játszanak ebben a két megye újságíróinak előadóinak állandó utazásai.

A kommunista párt a gazdasági és szociális átalakulás széles körű programját kidolgozva abból indult ki, hogy annak teljesítése elősegíti a munkások, kolhozparasztok és az értelmiség aktivitásának emelését, s új ösztönzést ad a jobb munkára minden dolgozónak. A kuznyecki dolgozók, minden szovjet emberhez hasonlóan, különösen mélyen átérzik, hogy munkájuk a párt ügyétől elválaszthatatlan; azzal teljes mértékben azonosulnak. Nagy lelkesedéssel és harcos aktivitással láttak hozzá az SZKP XXV. kongresszusa által kitűzött feladatok megvalósításához. A megye ipari üzemeiben, az építkezéseken, a kolhozokban és állami gazdaságokban széles körű szocialista verseny bontakozott ki, melynek jelszava: „Javítsuk a munka minőségét és intenzitását a további gazdasági fejlődés és a nép jólétének emelése érdekében!” A tizedik öt éves terv első évi feladatainak határidő előtti teljesítéséért folyó szocialista verseny kezdeményezői a Kuznyecki-medence szénbányáiban dolgozó brigádok kollektívái voltak, akik az 1976. január 12-én a párt megyei bizottságán lezajlott (hagyományos) találkozón jelentős szocialista vállalásokkal teltek, s a megye minden dolgozóját felszólították, hogy jelszavuk a következő legyen: „Az öt éves terv első évében a jó minőség megőrzése mellett minden munkahelyen közelítsük a maximumhoz a munka intenzitását!” A megye dolgozóit felhívták, hogy összpontosítsák figyelmüket a termelés tartalékainak minél teljesebb felhasználására, a gépek és berendezések kihasználtságának fokozására, élettartamának meghosszabbítására, az élenjáró kollektívák tapasztalatainak szélesebb körű átvételére. Nagy munka kezdődött a tizedik öt éves tervben előirányozott szociális fejlődés terveinek kidolgozása és megvalósítása érdekében: ennek különlegessége az, hogy a vállalati szintű tervezésről a járások és városok szociális fejlesztésének tervezésére térnek át. E feladatok megoldásáért különösen sokat tesznek Kemerovóban, Mezsdurecsenszkben, Leninszk-Kuznyecki, Promislenovszkijban, Belovóban és más városokban.

Az új öt éves terv első évének most lezárult szakaszában elvégzett munka összegezése azt mutatja, hogy a Kuznyecki-medence dolgozói, akik dicsőséges hagyományokkal rendelkeznek, a munka intenzitásának további emelésével és a munka minőségének javításával készek arra, hogy becsülettel végrehajtsák az SZKP XXV. kongresszusának határozatait, és új győzelmeket arassanak a kommunizmus építése során.

V. Szitnyikov,

az SZKP Kemerovo területi Bizottságának titkára

Jegyzetlapok egy utazásról

Az egyik Kemerovóval két héten át ismerkedtem, s két héten át reménykedtem, hogy megláthatom a másikat is. Az egyik a róla szárnyra kelt hírrel megegyezően — lenyűgöző. Végigbarangoltam jó néhány városának utcáit — több mint tucat városának lélekszáma haladja meg a százezret, nem is említve a félmillió lakost túlnőtt Novokuznyecket és az ötszáz ezer felé haladó Kemerovót — „rokonként” büszkélkedtem a modern tíszintes lakóépületek, áruval bő kirakatok láttán, megfordulva a kellemesen berendezett, tágas otthonokban. Jártam a novokuznyeckai óriás vaskombinát, a „Zapszib” több száz méter hosszú munkacsarnokaiban és megcsodáltam Kemerovónak nem is legnagyobb külszíni fejtését, a Kedrovszkij razrezt, ahol a szinte földfelszínen feketlő szén millió tonnait ássák sok emelet magas exkavátorok. Úttalan utakon megközelített szovhokban álltam szemben az ötszáz személyes kultúrterem Nógrádra kíváncsi hallgatóságával és végigvezettek palotányi múzeumokon, könyvtárakon, ifjúsági házakon. Beszélgettem munkásokkal, vezető értelmiségiekkel és éreztem vélekedéseikben, gesztusaikban a munka teremtette jogos büszkeséget — gazdasága, kultúrája folytán Kemerovo a „Szibéria szíve” kitüntető címet viseli.

Az egyik Kemerovóval két héten át ismerkedtem, s két héten át reménykedtem, hogy megláthatom a másikat is — a Tajgát. A kincsek és szépségek világát.

Reggeli nyolckor, de én már hat órakor talpon vagyok. A nyitott ablakon beragyog a nap, előkészületben a júniusi kánikula (Otthon ilyentájt éppen éjfélét kongal a harang, gondolom, s elfog egy kis szorongás a hatezer kilométer távolságra gondolva.) Leballagok a Hotel Kuzbassz bejáratához. A Tavasz utca sétányának fái, bokrai virággal rakottak, pasztell-szelíd fényekben fürdenek a házak.

Reggeli után irány a Nógrád utca, a kiadó sokemeletes épülete előtt már vár ránk Vitalij Vasziljevics dzsippje, s a kemerovói repülőtérről zsvajgó embertömegén keresztülverekedve magunkat, egy óra múlva Novokuznyeck irányába repülünk Novokuznyeckben autóra nyergelünk át, s hajrá! tovább, Mezsdurecsenszken át, a hegyek felé. Az eltelt időből és a Volga sebességéből következtetem ki, hogy körülbelül háromszáz kilométer lehet mögöttünk, amikor kocsink éles szögben lekanyarodik a sztrádáról. Dűsfüvű mező közepén kordonnal körülkerített helikopter áll. Amint átszállunk, feldübörögnek a motorok, amelyek három nap múltán ugyanide kell, hogy visszasegítsenek.

A helikopter tágas gyomrában csomagtenger, a fal melletti padokon munkaruhá-

ba öltözött, többnyire húsz-negyven éves korú fiatal emberek, akik leplezetlen érdeklődéssel méregetik öltönyös, félcipős figuránkat. Itt igen, ez a táj nem a ráérezélődők és aszfaltozott utak világa!

Úszunk a felhőtlen kékségben, alattunk egycsapásra eltűnnek a végtelen síkságok, szelíd lankák: a fenyővel borított hegyhátak sorát csak a völgyekben kanyargó folyók szalagjai bontják meg. Zöldben hullámzik a föld egészen a láthatárig, közben-közben holmi világos foltokkal, miket először szélmorzsolta homokhátaknak vételek, s csak sűrűsödöttükre döbbenek rá, hogy tömött hófoltokat látok.

Gyomrom ideges rándulásain mérem, hogy ereszkedünk; közelebb nyomulnak hozzánk a hegyormok, megkülönböztethető faegyedekre osztódik a zöld rengeteg. Száz kilométereken át nyoma sem volt emberi kéznek, most balra előttünk apró település mutatkozik. Keskeny völgy két oldalán egy-egy rohanó hegyi folyó, közből húsz-huszonöt gerendaépület. Úticélunk, a kimondhatatlanul hosszú nevű geológus-bázis.

Gépünk tesz négy-öt kört a völgy felett — rossz a széljárás, nemigen tud landolni. Aztán újra a biztonságos anyaföldre lépünk. Körülöttünk boldog kiáltások, sűrű ölelések: az éveken át családostul itt élő elszánt felderítőket a világgal egyetlenként ez a helikopter köti össze, látja el testi és szellemi táplálékkal, munkaeszközökkel. Az élet szigorú rendre és makacs kitartásra neveli őket, hiszen a természet nyáron irdatlan bőséget a tél ötven fokot meghaladó hidege, két-három méteres hótakarója követi —, s munkájuk akkor sem szünetelhet.

Vlagyimir Aszkoldavics Vlaszov fogad házába minket. A telep vezetője ez a hatvan-egynéhány évet megélt, szikár férfi, s író is egyben — könyveit jól ismerik a kemerovói olvasók. Ő kalauzol három napon át, szórakoztat regénybe illő életének mozaikjaival, ismerteti meg a telep mindennapjaival, provokál megejtő tájékoztatással hajnalba nyúló vitákat — életéről, irodalomról, számolja elénk ennek a tájnak általuk már feltárt és még csak ismert mesés gazdagságát. S itt, ezen az isten háta mögötti kis telepen az ő holnapi álmaiban már kohók állnak, bányák ontják a szenet, város magasodik. Teheti: tanúja volt már nem egyszer ilyesfajta álmai megvalósulásának.

Második napon megtapasztaljuk, hogy mégsem mi vagyunk a világ végén. A kutatóhelyeket indulunk végiglátogatni. Reggel ragyogó fényre ébredünk, párától sűrű a levegő, mesebeli színekben pompázik a völgy: piros, sárga, kék, bordó virágok garmadája harsog melegházi bőségben. S mindehhez háttérként a fenyők kemény zöldje — megkoronázva a távoli hegycsúcsok szikrázóan fehér hósípkáival.

Ijesztően dübörgő járműben foglalunk helyet: páncélozott, lánctalpas kétéltű, mint egy lövegtorony nélküli harckocsi.

Útnak indulunk — az út szó persze itt a lehető legkisebb mértékben közelít az európai fogalmakhoz, hiszen ez a monstrum hol folyókon úsztat minket keresztül, hol vesélyesen meredek hegyoldalakon kapaszkodik fel, ügyet sem vetve mázsányi sziklákra, combvastagságú fatörzsekre.

Sokórás utunk során egyre feljebb és feljebb kapaszkodunk, fokról-fokra gyérül körülöttünk a növényzet, elmaradónak a fák, bokrok. Mikor a hegytetőre érünk — ki tudja hányadik már! —, csak a lábat térdig süppedni engedő hegyi zuzmó zöldellik körülöttünk. És méteres magasságú, összefüggő takaróvá sűrűsödnek a hófoltok. Örök, soha el nem olvadó hótömeg ezerötszáz méteres tengerszint feletti magasságban? Kimenekedünk a huszadik századi hulló gyomrából, és megindulunk a fúrótorony irányába. A meg-megritkult zuzmószőnyeg hijátusaiban kövek. Felemelem az egyiket, forgatom tenyeremen, vizsgálom. Vasérc — mondja kísérem —, vasérc a földfelszínen. És nem sokkal mélyebben, ki tudja, milyen határtalan mennyiségben! Ameddig a szem ellát, hegyhát gyűrűz hegyhát után, egészen a kék ködbe olvadó szemhatárig.

A fúrótoronytól távolabb masszív, otthonos meleget adó faépület — hat geológus lakóhelye. Kényelmes hálóterem, villanytűzhely, rádió, televízió. Előretolt helyőrség. Eszembe jut Vlagyimir Aszkoldavics vasutat, kohót, bányát, várost látó álma. Ennek a hat embernek a nevét is bizonyára a majdani alapkövekbe lehetne vésní. Társaikkal együtt. Mert való igaz — kemerovói beszélgetéseink gyakori témája volt ez is, mintegy intelműl annak számára, aki Szibériát megjárva, élménybeszámolóra vállalkozik —, való igaz, hogy mértéktelenek e táj természeti szépségei, tünneményesen gazdagok földje és vizei, ám ez a mértéktelenül szépséges és tünneményesen gazdag föld önnön nagyszerűségét felülmúló leigázókat követel, nem mindennapi akadályok leküzdésére képes gazdát. Sokszorozott, hitet, akaratot, felkészültséget, kitartást. S, hogy terhat a mesés kincseken túl, melyekért „csupán le kell hajolni”, essék mind több szó az emberről, aki szellemének és izmának minden szeletét mozgósítva valóban hasznosíthatóvá teszi ezeket a kincseket.

„Szibéria szíve” — nehéz- és könnyűiparának fejlettsége mellett — okkal büszke arra is, hogy példaadóan gazdag feltételeket teremtett lakosai számára a korszerű, tartalmas élethez. Kemerovo üzemóriásait és kolhozait, könyvtárait és múzeumait, bányáit és kutatóhelyeit járva a közvetlen tapasztalat mondatja a látogatóval: a Kuznyeck-medence dolgozói méltó gazdái Szibériának.

Kassai-Végh Miklós

Élet a „magyar Kemerovóban”

Levél cím: 3100 Salgótarján, Kemerovo körút E/9.

Ez a ház ugyanolyan, mint a többi. Tífpusterv alapján építették, oldalt a faltól elváló keskeny betonjárda még a friss szerkezetekben dolgozó erők nyomait hordozza. Ötvenhárom négyzetméteres lakások sorakoznak a szinteken, kényelmes lépcsőházra fűtték fel az otthonokat. A tágas loggiákra enyhe rózsairat párolog. Bözsi néni a ház kertésze. Falusi portájától nehéz szívvel vált meg, de a fiatalok unszolására mégis a városba költözött. Az új környezetben első dolga volt, hogy helyet nézzen a kiskertnek. Vászonzacskóban cipelte magával a virágmagvakat, fura alakú gumókat. Simára fogdosott nyelű ásójával szűzföldet tört fel, férje fiatal hajtásokat hámozott, s azzal kerített a nebulók előtt. A második évben a vasárnapi ebédhez a ház asszonyai innen csipkedték a petrezselyem zöldjét, a szegfűből, tulipánból, kardvirágból jutott a vázákba is. Óvatosan, hogy az idős nő észre ne vegye, mert Bözsi néni szerint a virág a kertben a legszebb. Egyízben fogadkozott is: hagyja az egészséget, mert a rakoncátlan kölykök letapoossák a palántákat, a sövény mögé pattanó labda kárt tesz az ágyásokban. Aztán a következő tavasszal újra megjelent

kapával a kezében, összegyűjtötte a száraz köröket, s új fajtákat ültetett.

Öt esztendeje költöztünk a házba. Amikor a lakáskulcsokat kézhez kaptuk, az első emeleten D. Józsefénél ünnepeltek. Ott volt az OTP megyei igazgatója, a városi tanács képviselője. A Salgótarjáni Kohászati Üzemek fiatal gépkocsivezetőjének televíziót ajándékoztak, mint a városban vállalati támogatással épült ezredik lakás tulajdonosának. Az újságok is megemlékeztek az eseményről. Azóta D.-éknek két gyermekük született, Peti, a nagyobb most készül óvodába. Nem kell messzire hurcolni, hiszen százhusz méterre épült a gyermekintézmény. Udvarát a telep lakói társadalmi munkában alakították ki. Szabad szombaton egyengették a humuszréteget, szórták a fűmagot, gödröket ástak a facsemetéknek, melyek néhány év múlva fának serdülve árnyékolják majd az apróságok játszóhelyét. Magát a telepet kora tavasztól késő ősziig zöldellő akácosszegélyezi. A lombok alatt verseny indult, melyik ház közelében épül a legszebb minijátszóter. Simára koptatott autógumik kerültek félig a földbe, egyiket-másikat fából faragott löfej díszíti, hogy teljes legyen az emberpalánták illúziója.

Öt éve a házban élők először látták egymást. Méregették a másikat, próbáltak közös témákat keresni. A feleségek gyorsabban ismerkedtek, önkéntesen nyakukba vették a jó lakótársi viszonyhoz vezető útt egyengetését. A férfiakat a járdaépítés hozta közelebb egymáshoz. Bokáig érő la-

tyakban közlekedtünk hónapokon keresztül. Aztán megjelent és bemutatkozott S. Ferenc, a lakótelep tanácstagja.

— Nagyszabású akciót szervezünk — mondta. — A városi tanács ad járdalapot, építési anyagokat. A többi a lakókra vár.

Betonlemezekkel burkoltuk az agyagos talajt, útbanlevő vaskos gyökereket téptünk, egyengettük a terep fodrait. A csáskánytól vízhólyagossá váltak a tenyerek, az ingekből facsarni lehetett a verejtéket. Azóta is ezen a járdán közlekedünk.

Egyformák a reggelek. Először Bözsi néni férje nyitja a ház kapuját. Éjjeliőr az építkezésen; hiszen a kőművesek, festők, villanyszerelők dolgoznak még, jövőre mondanak végleg búcsút a Kemerovo körútnak. Az öreg fél ötkor feltotyog az első emeletre, s ébreszti a vőt, aki politikai munkatárs, s harminc kilométerrel arrébb levő munkahelyére naponta vonatozik. Ha siet, Zsigulijába ül.

Korán indulnak a gyárban dolgozók is, T. Zoltán, K. Károly, P. Sándor általában a lépcsőházban találkozik. T. András főmérnök, de ő sem lustálkodhat, a reggeli munkakezdést jelző gyári sziréna hangja felhallatszik a lakótelepre. S amikor a késő hajnali szelek ezüstcsigákat vernek le a fákról, félig kiürül a ház. Sietve érkezik P.-né, a telep korszerű élelmiszerboltjának vezetője, hogy iskolás lányát ellenőrizze, becsomagolt-e minden szükséges kelléket aznapra.

Rövid szóváltás, s indul mindenki dolgára. Az emeleteken felpattannak sorban az ablakok, szivárványos karikák fénylenek az üvegen, a friss levegő megmozgatja a lenge függönyöket, belekapaszkodik a finom anyagba, játszik vele, mintha eolhárfa lenne, amely a legkisebb fuvallatra is megrezdül. A földszinten a levelesládák előtt a postás motoz. Kezében csörög az újságpapír, gondosan begyömöszöli a résen a fémkazettába, kinek-kinek, ami jár.

Szürkék a délelőttök. Az asszonyokat — már akik gyermekgondozási szabadságon vannak — leköti a házimunka, a mosás, főzés, takarítás, a picinyekről való gondoskodás. S úgy elrepül az idő, hogy észre sem veszik. Legfeljebb az ég tetejére felkúszó nap korongja jelzi a délután idejét. A gyárakból nemsokára érkeznek a reggeli korán kelők. Sohasem lehet tudni, ki lesz az első, hiszen akad a házban lakóknak más elfoglaltságuk is: K. Károly például munkásór, a városi Ifjú Gárda-parancsnokság tagja, s mellesleg középiskolába jár. Ő a nagy barkács, a pincében már az első hónapokban gyalupadot ácsolt, ott szokott fűrni-faragni. Ha rossz a villanykapcsoló, csepeg a csap, elromlott a háztartási gép, a lakók ajkán önkéntelenül is kibuggyan: — Majd a Karcsi segít megcsinálni...

S ő falat bont, alátéteket gyárt, miközben két kislánya ott lebzsel körülötte. Felesége a kórházban dolgozik. Egy IBUSZ-utazáson ismerkedtek meg, ahol a helyi hagyományokhoz illően játéklakodalmat csaptak. Karcsi volt az alkalmi vőlegény, felesége fejére került a kölcsönmirtusz. Akkor még nem gondolták, hogy egy év múlva az esküvői színjátékot igazi követi. A földszinten laknak. Van egy régimódi gramofonjuk is, néhanapján felteszik a ritkán hallható lemezeket, a falakon részletek szüremlenek át a Borisz Godunovból, Aidából, népdaltaktusok bizsergetik a fület és a talpat.

A szenvedélyes horgászok: T. Zoltán és P. Gusztáv hetente egy-két alkalommal a víz partján töltik a délutánt. Bottal a ke-

zükben incselkednek a keszegekkel, pontyokkal, s ritkán térnek haza üres szákkal.

Késő délután a ház előtt gyülekezünk. A személygépkocsi-tulajdonosok — hatan — felváltva bütykölik a motort, könyéig nyúlkálnak a Trabant, Skoda gyomrában, készítik elő a szerkezetet a hétvégi kirándulásra. Előkerül a sakk, a tollaslabda, az összecsapások népes közönség előtt zajlanak. Mert játszani nem csak a gyerekek szeretnek, a felnőttek is.

— Jöttök a Tajgába? — hangzik el esténként a kérdés. A csalogatás pedig nem túlelű erdőbe szól, ahol ezüstösen csillogó vizek és irtások szabdalják a rengeteget, s évszázados kidült fák gyökérzetükön hatalmas földtányérokkel jelzik: ritka erre-felé az ember. A Tajga a lakótelep nemrégén átadott teázója. Kemerovói belsőépítészek tervei alapján rendezték be. A háttérül szolgáló fotótapéta az érintetlen, félelmetes tajgát idézi. A közelmúltban meglepetéscsomag is érkezett Szibériából. Amikor a Karancs Szálló vezetői kibontották, hatalmas medve nézett velük szembe, s egy fajdpár üvegszeme csillogott: a preparátumok ma a teázót díszítik, nem mindennapi látványosságként.

A teázó igazi oroszos hangulatot áraszt. A háttérből, miközben a népviseleti ruhába öltözött pincérnő szervírozza a gőzölgő italt, szomorkás zene dallamai töltik meg a levegőt. A közelmúltban ott járt a testvérmegyei televíziójának vezetője, s a megyei lap főszerkesztője, akik néhány száz méternyi magnófelvételt ajándékoztak a repertoár bővítésére. Kacérkodik velünk az étlap: grúz saslik, lángoló Tajga-palacsinta, kijeji alma — csupa különlegesség.

A mi Tajgánkba, ahogy nevezni szoktuk, gyakran látogatnak szovjet turista-csoportok. Legutóbb aztán szoba elegyedünk velük (nem kis nyelvi nehézséget kellett áthidalni kézjelekkel és rajzokkal).

Házunkba hívtuk Nyikoláj Besznoszovot, Svetlana Kovaljovát, Alexander Desznikomut. Szása nagy mókamester volt. Nem véletlenül, rendezőnek tanul. Szavalt, énekelt. Megmutattuk neki, milyen körülmények között élnek a „kemerovóiak” Salgótarjánban. Még a pincébe is bekukkantottunk. Szerencsére az egyik lakásból előkerült egy agyonhasznált orosz—magyar szótár, s így már tökéletesen értettük egymás mondókáját. A barátságot vodkával és egri borral pecsételtük meg. Címüket azóta is őrizzük...

A hét vége, ha az idő engedi, s a felhők az égen nem görgetnek lomha lavínákat, a kirándulásoké. A gépkocsi-tulajdonosok hosszabb túrákra vállalkoznak, Egerbe, Bükkszékre járnak fürödni, rokonokat látogatnak. A többiek a tömegközlekedési eszközöket választják, vagy lábkra hagyatkoznak.

— Vasárnap kimegyünk Eresztvénybe? Az apósoméék üdülnek, a ház kulcsát nálunk hagyták — „dobja be” T. Zoltán. Három család összefogott, nyakukban a gyerekek, kézben a tele táskák, s irány Eresztvény. Meredek kapaszkodó derekán húzódik a hétvégi telek, amit egy napra birtokba vettünk. Terméskőből kirakott lépcső köti össze a teraszokat, díszcseszerjék árnyékában farönkökből fűrészelt asztal, mellette keményülésű lócák. A kerítés melletti üregben, amit gondos kezek szélesítettek ki, hideg forrásvíz csörgedez, mint egy természetes hűtőszekrény. Bazaltból emeltek ötletes tűzrakóhelyet. Kondérban rotyogott a gulyás, inycsiklandó gőzei felcsaptak a faház tetőterébe is, ahonnan farkasszemet lehet nézni Somoskő várával, Salgó vármaradványával.

— Nincs valami jó könyvetek? — e kérdés vezeti be a lakásközi könyvkölcsönzést. Fiókkönyvtárryira való szépirodalmi alkotás, krimi, útleírás, történelmi regény sorakozik a lakások polcain, s cserél egy-két hétre gazdát, hogy aztán, míg a gyerekek békésen játszadoznak, vita kerekedik, mint író-olvasó találkozókön szokásos.

A kevés szabad időt a ház lakói igyekeznek tartalmasan eltölteni. A József Attila megyei Művelődési Központban vendégként fellépő szolnoki művészek színházi előadásai, vasárnapi matinéik, izgalmas és unalmas tévéműsorok szerepelnek a programban.

T. Zoli karbantartó lakatos a megyeszékhely egyik legnagyobb üzemében. A harmadikon laknak, két gyermekük van. Zolikát óvodába, Gabriellát bölcsődébe hordják. Felesége a gyár telefonközpontjában dolgozik.

— Nem vártam meg, hogy elteljen a gyermekgondozás három éve. Megéreztem a keresetkiesést. Kell a pénz, mindig van valami, amire gyűjtünk. Hogy dolgozok, havonta ezer forinttal több a bevétel — mondja.

A központból már az első nap elkeseredetten tért haza. A helyére felvett kezelőnek négyszáz forinttal magasabb bért állapítottak meg, pedig T.-né már tíz esztendeje a gyárban keresi kenyerét. Ment a főnökéhez, a szakszervezeti bizottsághoz. Fizetésemelés helyett csak ígéretet kapott: „Majd jövőre, mert az idej keretét már felhasználták...” Rosszul esett neki, de már belenyugodott. A fiatalasszony egyébként szeptembertől gimnáziumba jár. P. Gusztávnéval együtt vállalkoztak az érettségi megszerzésére. Egyiküknek sem szükséges munkakörük ellátásához a középiskolai végzettség.

— Az ember addig tanuljon, amíg fiatal — vélekednek mindketten.

Hasonló lépésre szánta magát D. József is. A gépipari szakközépiskolába jelentkezett.

— Nem azért töltöttem ki a lapot, hogy majd négy év múlva íróasztal mögé kerüljek. Nagyon jól érzem magam a volán mellett. Az asszony meg az apósom beszélt rá a tanulásra — magyarázta.

A gyermekek és a napi munka mellett nagy fába vágta a fejszét.

Ahány lakás a házban — annyiféle gond. Az egyik család új otthonra spórol,

mert a jelenlegi kétszobásat szűknek tartja, pedig a tervezők igazán kitétek magukért, ennél ésszerűbb alaprajzi elrendezést nehéz lenne papírra vetni. Mások hétről-hétre izgatottan figyelik a MERKUR-jelentéseket, miként haladnak a személygépkocsi-sorszámok, mennyit kell még várni az annyira áhított autóra. A kocsni a házban lakók szemében afféle státuszszimbólum, s bár egyik-másik fenntartása alaposan növeli a családi költségvetés „előre nem látható kiadások” rovatát, a világegyetért sem mondanának le róla. Sz. Lajos például, hogy Skodáját kímélje, motorkerékpárt vásárolt, s azzal jár be munkahelyére.

Tombol a tapétázási láz is. A falburkoló tekerceket zömmel a szomszédos losonci boltokban szerezték be, s egy-két napos tapasztalatcsere után saját maguk ragasztják fel. Ilyenkor az önkéntes tapétázók haját vastag mézporréteg szőkiti, csiriztől ragad az előszoba padlózata. A pincében tárolt közös kettős létra vándorol a szintek között. S ha vége a munkának, megkezdődik a szomszédolás, együtt gyönyörködnek az új köntöst kapott szobákban.

A házban (és a Kemerovo körúton) lakók előnye, hogy minden közel van. Ta-

valy végre az élelmiszerüzlet kiköltözött a korábbi szűk faházból, amelyet már le is bontottak, s azóta a város egyik peremkerületének ellátását szolgálja. A korszerű üzletben zöldséges- és hentesbolt is helyet kapott. A háziasszonyok legfeljebb azért bosszankodnak néha, hogy a megrendelések nem igazodnak igényeikhez, s így esetenként szűk a választék. Megszűnt a másik gond is. Korábban a városközpontba kellett bejárniuk a betegeknek. Az új orvosi rendelő alaposan megkönnyítette helyzetüket. A lakótelep postát is kapott, végre biztonságosan üzemel a nyilvános távbeszélő is, mert a telefonkábeleket ugyan régen lefektették (a gödrök még fél évre rá is állandó balesetveszélyt jelentettek), távbeszélő-készülék még egyetlen lakásba sem került.

A rádiót, televíziót, s a háztartási gépeket sem kell cipelni már az autóbuzson. Nemrégiben GELKA-szervizt adtak át, mellette meg mozgalmi helyiséget alakítottak ki, ahol a telep lakói találkozhatnak. Az igazsághoz tartozik, hogy az utóbbi ajtaja ritkán nyitott, legfeljebb tanácsügyi beszámoló alkalmából tárulkozik ki.

— Most már nyugodtak lehettek — mondta egy éve M. András, a szomszéd házból, aki a Volán gépkocsivezetője. — Sűrítik a járatokat... — S így lett. Csúcsidőben tízpercenként közlekednek a helyijáratok a Kemerovo körútra, s onnan Salgótarján központjába.

„Alvó” városrésznek is nevezik a Kemerovo körüti lakótelepet. Napközben kihalt a kanyarjaival nyolcasra hasonlító utca, az autóbuzsokon, személygyűjtő kocsin, az áruszállítókon, s néhány tanulóvezetőn kívül alig-alig közlekednek. Az esztergályosok, pedagógusok, hivatalnokok, közművesek a nap túlnyomó részét a városban töltik, ott vásárolnak be, szórakoznak, s szinte csak fátalálmaikat kipihenni térnek haza.

Ez jellemző a házra is. Előfordul, hogy két szomszéd hetekig nem találkozik, legfeljebb az autóbuzson fut össze, aztán siet ki-kí a családjához.

— Jöttök focizni?... Nyársalunk?... Egy sakkparti? — Mindig akad azért kezdeményező esténként, hogy arra a másfél órára búcsúzhassanak a napi gondoktól, ne kelljen a fejet törni megoldásra váró problémákon. Mert az öt év nem csak a falakat koptatta meg, a lakókat is közelebb hozta egymáshoz, s részben kényszerűségből — mert, hogy egy fedél alatt élnek —, részben a közös érdeklődési körök révén barátságok szövődtek és szövődnek.

Egy évtizede költöztek a telepre az első lakók. Sártenger fogadta őket, gyalog közlekedtek a város szívébe. Negyvenen ha lehettek, ma csaknem kétezren élnek itt. Akkor József-platónak hívták a helyet, ahol egykor nógrádi bányászok a föld alatt szenet termeltek.

Szabó Gyula

„Ne éljek, ha néhány órán belül nem jutok fel a kulcsért — esküdzött. — Ez a szikla lehet vagy öt méter magas. Ha megkerem Nyikolajt, egy ideig még csak elüldögél, de hogyan lesz tovább... Talán át lehetne egy kötelet dobni a sziklára.”

A dombok felett remegve izzott a levegő, minden élőlény fedezékbe bújt, csak Szezlov állt a napfényben, le nem véve szemét a dombról. Kért, könyörgött, esedezett, hogy a sas megszabaduljon a kulcsától. A madár azonban nem mutatkozott.

„Ugyan mit főzött ki ez az átkozott ott a sziklán, csak nem csavaranyákkal szórakozik?” — szitkozódott, észre sem véve, hogy egy perccel korábban még a leggyengébb szavakkal illette a szőkevényt. A sas viszont, mintha csak meghallotta volna a Vaszka átkozódását, könnyedén felemelkedett a szikláról. Széles körökben frt le, egyre növelte a magasságot. Szezlov a fájdalomig megerőltette szemét, úgy nézte a madarat — és nem látta körülötte a fémot csillogni.

„Letépte” — lélegzett fel örömeiben, és elfutott a fűrómesterért.

— Miféle sas...? — ugrott segédjének Szanocskin. — És egyáltalán, hogy került hozzád? — Aztán hogy meggyőződött róla, hogy a csavarkulcs valóban eltűnt, jól kikáromkodta magát, majd megfékezte indulatait. — Szerencséd, hogy ebben a hőségben úgyszólván pihentetni kell a motort.

Hogy Nyikolajjal így nagynehezen dűlőre jutott, Vaszka újra megátkozta saját sorsát: „Mi az ördögnek kellett a madarat éppen ahhoz a kulcsához kötnöm. Micsoda pech! Mások húsz-harminc évet is ledolgoznak a bázison, én meg egész életemet a fűrásoknál tölthetem. Pedig még a bázisunk területe is olyan, hogy bármelyik nyugati állam megirigyelhetné. Egy egész napos hajszja a központtól idáig... Hát még az ország — micsoda méretek: száz, ezer mérhetetlen kilométerek... és hányféle vad. Túl a határokon legfeljebb, ha állatkertben látni ilyesfélét, itt meg szabadon repül ez a csürhe és még az állami tulajdonban levő kulcsot is elorozza. Milyen nagyszerű lenne megszelídíteni ezt a szépséget... Jobban feltűnne, mint egy kezes farkas. Vagy, mint egy szelíd tigris, vagy oroszlán.”

...A szikla így közelről sokkal magasabbnak és nehezebben megmászhatónak mutatkozott, mint távolról nézve. Ám a túlsó oldala gigantikus kölépcsőre hasonlított, melynek fokai két méter magasak voltak. A hasadékokban fű nőtt és itt-ott tüskés bozót. Vaszka mindenestre kötelet csavart a dereka köré, úgy mászott fel az első fokra és húzta föl maga után Nyikolajt. Még néhány lépcsőfok volt hátra, aztán Vaszka, Szanocskin vállára állva körülpillantott a szikla tetején.

— Megvan — szolt le a fűrómesternek —, csak éppen nem lehet kézzel elérni. Tartsd magad, megpróbálom lelökni.

Áteröltette hosszú, izmos testét a szikla peremén. Nyikolaj halotta, amint a kulcs a köveken lefelé csörömpöl. Felemelte a fejét, azt remélve, hogy segédjét pillantja meg, ehelyett azonban két sasra tévedt a tekintete, amint azok a mérhetetlen magasságból éppen a szikla felé zuhantak.

— Igyekezz, Vaszka! — ordított fel a fűrómester, kirántva zsebéből összecukható kését.

Vaszka, aki lentől nem volt látható, kiáltott valamit, két ujját a szájába véve éleset fűttengett. A sasok tíz-húsz méterre a sziklától befejezték a zuhanórepülést és eltűntek.

— Vaszka! — kiáltott fel Nyikolaj. — Mássz le, mert...

— Keresd meg a kulcsot — szolt le Vaszka —, meg itt ez a falánk kis ördög... — azzal a kötélen leeresztette a sapkáját, amelyben egy borzas sasfiókka gubbasztott.

— Gyönyörű kis példány. Fehér, mint a hó, de ha figyelmesebben megnézed, mintha kék lenne — magyarázott lefelé jöttében Vaszka. — A másikat a fészekben hagytam.

Szanocskin hallgatott, láthatóan nem értékelte valami nagyra Vaszka felbuzdulását. Hőségtől kivert arca borús volt és mosolytalan.

— Hová sietnél, Kolja? — kérdezte Vaszka. — Gyere, fűjjük ki magunkat és nézzük meg a zsákmányt.

— Nyújtsd csak meg a lépéseidet! — vezényelt a fűrómester. — Aszmoogyej egyik pillanatról a másikra rajtunk üthet.

...A motor még mindig nem hűlt ki, így hát Szanocskin is nyugodt szívvel helyezkedett el az árnyékban:

— Rázd csak őt elő, Vaszka... Csak nem fut tán el.

A riadt szemű, hatalmas csőrű madárfiókka valóságos szörnyszülött lett volna, ha nem borítja vézna testét a legfinomabb fehér, kékesbe játszó pihe. A hasán feküdt, szélesre tátott csőrrel, nehezen lélegzett. A fűrómester felényújtotta kezét, hogy pihés hátát megsimogassa, ám a sasfiók keményen keze fejéhez vágott csőrével és kigyó módjára sziszegett hozzá. Nyikolaj elkáromkodta magát, Vaszka viszont felnevetett:

— Velem is ugyanezt csinálta a fészekben — azzal odamutatta társának a nagy- és mutatóujja közti piros véraláfutást.

— Mi a fenének fogtad el — mondta szerényen a fűrómester. — Mit fogsz vele csinálni? És mivel eteted? Ennek bizony hús kell.

— Majd megtanítom vadászni. Ő majd vadat fog nekem, én meg ürgével etetem és fogok neki halat.

— És dolgozni mikor fogsz? — dördült meg hátuk mögött egy basszushang. — Már csak ez hiányzik nekem: halászok és vadászok egyesülete...

„Na, megint itt van ez az átkozott Aszmoogyej” — szitkozódott magában Vaszka. — „Honnan a fenéből tűnt elő? Mi a gépnél várjuk, ő meg mégis meglep bennünket.”

Dorosenko, mintha csak kiismerné magát Vaszka gondolataiban, így szolt:

— Átadtam az ügyeletet a szomszédoknak. Már el is indultak a műhelykocsival.

Lekapta fejéről megviselt sportsapkáját, zsebkendőjével megtörölte kopasz fejét és szigorúan nekik szegezte a kérdést:

— És ti miért nem fűrtok?

— Gyorsan felmelegszik a motor — felelt a mester —, így hát, rágyújtottunk.

— És vadászgattunk — egészítette ki rosszmájúan Dorosenko, bizonyosággal a sasfiókra bökve ujjával.

A madár csőrével hirtelen a kezéhez kapott. Az öreg meglepetésében és fájdalmában talpra ugrott, ujját összeszorított ajkai közé kapva, tekergette a fejét: a csapás éppen az izületét érte. A mester és segédjének arca mély együttérzést tükrözött ugyan szemükben, azonban ott bujkált a visszafogott nevetés. Dorosenko dühösen támadt beosztottjaira:

— Hol fogtátok ezt a gazfickót? — Megkékült ujját, egyből megtalálva az igazi bűnöst, Vaszka emelve, mély lelki bánattal folytatta. — Mások dolgoznak, métereket haladnak, prémiumot meg mindenféle kitüntetést kapnak, ti meg addig nem áttalljátok ilyesmire fecsérelni az erőteket. Nemhogy az aggregátor karbantartásával foglalkoztatok, megtisztítanak a díszelt az olajtól, nem, vadászatot rendeztek, mindenféle dögöket hordtok a toronyhoz! És még ez a brigád áll az első helyen? Megyek és még holnap átadom a vándorzászlót a szomszédoknak. Én magam. Ezzel a két kezemmel.

A mester arca vérral telet meg, szemeiben rosszindulatú láng lobogott.

„Begurult az öreg — állapította meg Vaszka —, most aztán lesz nemulass.”

A mester tovább szitkozódott:

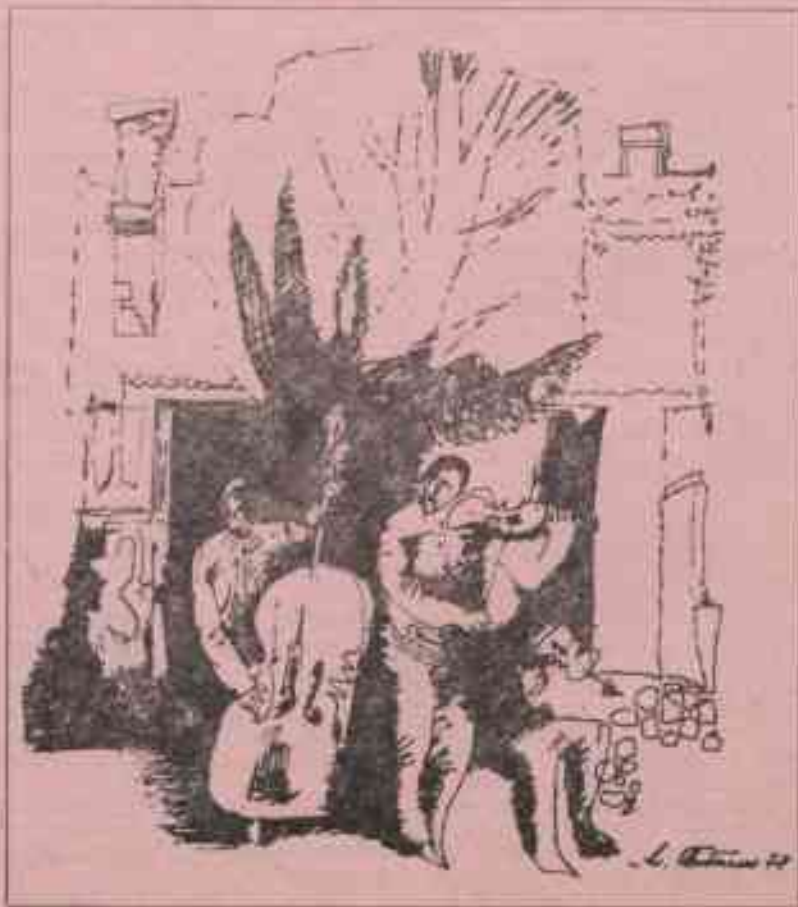
— Munkások!... éppen olyanok, mint a gyerekek: leállítják a gépet. Találnak egy mocskos dögöt és elszórakozgatnak vele. És még ők nevezik magukat felderítőkné! A fűrómesterek korunk élcapata! Arcatlanok! Hát ezért küldött titeket ide az állam? Madarat fogni? No jó, hiszen Vaszka még csak húszéves, de te, Nyikolaj, a saját neveltem, szinte családtag! Nem szégyenled magad? He??, Ej, ti...!

A fűrómester türtőztette magát, igyekezett nyugalmát megőrizni. Bár igazán nem esett jó rágyújtania, mégis előhúzta cigarettáját, kiemelt belőle egy szálat, megkínálta Vaszka, majd a csomagot a mesternek nyújtotta. Mindezt hangsúlyozott csendben és nyugodt mozdulatokkal. Ez a tettett nyugalom aztán végképp kiborította Aszmoogyejt: eltolta magától Szanocskij kezét, toppantott a lábával, és fojtott hangon azt sutogta:

— Dohányzást befejezni! Mindenki a helyére!

A mester elnyomta csizmája talpán a cigarettáját, köpött egyet, majd szemrehányó pillantást vetve Dorosenkóra, felállt.

Ettől a pillantástól, no meg attól, hogy senki sem szállt vele vitába, senki nem mondott ellent neki, kínossá vált Aszmoogyej számára a helyzet. Tudta, hogy feleslegesen mérgeződik, hiába haragszik. Hogy hirtelen haragra gerjedt, az még csak hagyján. De kiabálni, toporzékolni igazán nem volt értelme. Persze mindezt igazából magának sem vallotta be: „Az idegeim — fedezte magát — meg ez

A végsőkig megfeszült drótkötél bármelyik pillanatban elszakadhatott. A szájában lógó csikl már elviselhetetlenül égette a mester ajkait, amikor megérezte, hogy a szerkezet lassan, milliméterről milliméterre odébb mozdult. Most már nem volt megállás — a legnehezebbjén túl voltak, de még ki kellett menteni a fúrót a felmorzsolts közetből. Dorosenko se látott, se nem hallott, olyan feszült figyelemmel nézte a szerkezet szinte észrevétlen mozgását.

Dorosenko nem tudott arról, hogy a kutató helyre közben megérkezett a munkavédelmi expedíció helyettes főmérnöke, egy olyasféle fiatal szakember, akiről azt szokták mondani, hogy még ott a tojáshej a fenekén. Persze, munkáját azért jól, nagyon jól végezte. Lehet, hogy a mester helyében ő maga is vállalta volna ezt a kockázatot. De a szolgálat az szolgálat — utasította a mestert, hogy állítsa le a munkát.

Ha még egy kis időre megállt volna a torony mellett, vagy a munkásokkal együtt elszív egy cigarettát, akkor Dorosenkónak sikerült volna kihúznia a fúrót. A fiatal szakember azonban határozottan besietett a toronyba.

A diesel dübörgése sem tudta elnyomni az onnan hamarosan előtörő dühös hangot. Hogy Dorosenko mit válaszolt neki arra a követelésére, hogy állítsa le a munkát, azt senki sem tudja, de valószínűleg igencsak bántó lehetett. Vaszka Zsezlov például meg volt győződve arról, hogy Aszmogyej valahová nagyon messzire küldhette a mérnököt, mivelhogy a mérnök azonnal rikácsolni kezdett.

— Hisztérika — szögezte le a fúrómester, Szanocskin. — Nyugtatót kellene itatni a taknyossal, mit szórakozik Aszmogyejjel!

Valamennyien látták, hogy a berendezés, ha lassan is, de tovább működik, és mint minden hasonló esetben, most is mind akaratlanul megfeszítették izmaikat. Mert ilyen az ember, még messziről is nekifeszíti a vállát: „No még egyszer, no még egyszer, most teljes erőből, erővel is segíteni, ha talán már nincs is erőd.”

Ebben a feszült pillanatban olyan idegen volt a helyzettől a mérnök rikácsolása, olyan idegtápó, hogy helyében bármelyikük már rég befogta volna a száját. Az üvöltés azonban még csak emelkedett. Szanocskin szenvedő fintort vágott és piszkos ujjával úgy dörzsölgette bal halántékát, mint akinek fáj a feje. Valamennyien álltak, egy szót sem szóltak, csak nézték, hogyan mozog mind gyorsabban és gyorsabban a szerkezet.

Egy autóduda idegesítő hangja harsogta túl a dübörgést. A sofőr jelzett, a kocsi feljárón állva, szabad kezével hadonászva igyekezett magára vonni a figyelmet. Zsezlov odanézett és felbődült:

— Hurrá-á-á!

A terepjáró ponyvával takart tetején ott ült Gazfickó. Nyugtalanul forgatta a fejét, idegesen figyelve a fúrótoronytól hozzáverődő kimerült rikácsolást.

Vaszka elindult kedvence felé, de a sas könnyedén felemelkedett, befurakodott a fúrótorony nyílásán és alábukott. Abban a pillanatban nagy dőrejjel kicsapódott a kétszárnyú ajtó, és a lépcsőn kirobogott a fiatal mérnök. Mögötte hatalmas ugrásokkal Gazfickó. A mérnök megtépett nadrágja, s rövid kabátjának foszlányai arról tanúsítottak, hogy a madár nem hiába töltötte el az idejét. Az éles eszű sofőr kinyitotta a kabin ajtaját, a mérnök meg, mint egy darab kő, esett be a kocsiába. Gazfickó már a kocsihágcsón érte utol, s még egyszer csőrét a hátába vágta, elfoglalta a helyét, mérges hangot hallatva és felindultan topogva egyik lábáról a másikra. Sovány volt és fáradt, de a fejét méltóságteljesen és büszkén tartotta, ahogy ez egy királyhoz illik.

A kiszabadított berendezést mintegy fél óra alatt emelték ki és tréfálkozások közepette emelték be a kocsiába. Dorosenko beült a kabinba, amelyben menedéket talált a megtépázott mérnök, és hosszan kifújva a cigarettá füstjét, mély hangon ezt mondta:

— Tudja... nem kell haragudni erre a madárra! Nem igaz, hogy én magam is mennyit kaptam ettől a gazfickótól az idegeskedéseimért!

A mérnök hallgatott, fészkelődött a szűk kabinban. Dorosenkó köhintett egyet:

— Hm, no igen... A fiúk természetesen hallgatni fognak az esetről, mint a sír. És ön?

A mérnök nagy megnyugvással szorította kezét a szívéhez és lelkesen mondta:

— Mint a sír!

A kabin tetején pedig követelőzve kopogott Gazfickó csőre:

— Indulás!

Fordította: Kassai-Végh Miklós

Igor Kizseljov

Gyermekkorunk zenéje

Feltör — és újra sem untat —
dallama ifjúkorunknak.

Dallamok...
melyre a fákról
búlnak a bús verebek,
míg a tsz-irodából
kartonhangszóró rekedt
énekeket nyekereg.

Harmonika jaja búsong,
sóhaja leng. tovaszáll.
És valahol vele búsong
párjára várva a lány.

Holdtalan éjszaka csöndje
hajlítja dalra a szót:
— Junius, június, jöjj te,
hozz puha lombtakarót...

Könnyes emlékekkel a száján
rokkant sír. Elkötözött
lábai esonkjai árván,
hangszere válla mögött.

Némtek, túl a falunkon,
fogyok, esetlen, sután.
Szívük szájharmonikákon
jajdul az otthon után.

Igy kövez utat az emlék
és jelez múltat a dal —
hogy soha el ne feledjem
azt, ami volt, mihamar.

Ünnepi nap veri álmom,
izgató távoli fény,
szüntelen dobdobogáson
indulót röptet a szél.

Ifjúkorunk muzsikája;
háború, hősi dalod:
hogy hazánk szíve kitérve —
te teszed, te akarod.

Eihalt már régen a dallam.
Válasz nincs — néma a száj.
Kell, hogy új dalra találj!
És az új
háború lassan
elfúl egy hajnali dalban.

Vlagyimir Ivanov

X X X

Ki tudja, mily rég, hogy tavaszra várunk!
Hát itt van már: jeggyel jelölt a nap.
A természettel — friss öröm mináluok —
Viharos változások játszanak.
Derült ég úszik a tócsák vizére,
A roskadt hó zsiszelve sorvad el.
És lám, a földben friss gyökér ízére.
Éled a mag már, mozdul, szárra kel.
A tegnap még mogorván szürke bércek
Szolid azürkék köntöst öltenek.
S az elfutó vizekkel, mint az élet,
A gondolat is csöndben ellebeg.

Szergej Donbaj

Filmkockák a történelemből

Régi történet, történelem:
mord idők rágta szalag.
Forgasd meg és emlékezz velem:
hány sose-lesz pillanat!

Csúfra kopott, poros állomás,
vonatra váró peron,
asszonyi arcokon győzelem,
győzelem adta mosoly.

Jönnek!
Ott jönnek! Na, látod-e!
S tódul a győztes csapat:
csillag és érdemrend mellükön —
mankó a hónuk alatt,
fél karjuk csonkra apadt...

Karjában már a szerettei,
vállán az édesanya —
és a totál: amint könnyezik
sohse legyőzött fia!...

Napfény, nyílt lelkek és forgatag,
haik sikolyok, ölelés...
Vig zene szárnyain egyre fel
duzzad a lelkesedés.

Am a peron sarkán félszegen
gubbaszt a filmkamera:
mint ki a fénytelen síneken
jönni még vár valakit...

Fordította: Kassai-Végh Miklós

Valentyin Mahalov

Felfedezés

Ifjú Kolombusz lettem tegnap este.
Sakktáblán vívtam nagy csatát.
Szikrázóan drámai küzdelemben
A titkok titka fedte fel magát.

Bábuim hulltak ellenemmel szemben,
Hulltak mint érett szőlőszemek.

S megértettem: harcban csak paraszt

vész el,

— A király csak fogoly lehet.

X X X

Nem vagyok szótlán, elismerem,
S lám csöndre és csöndre vágytam.
Apályait és dagályait
Izlelgetem a számban.

Titkok, álmok ősfonadéka!
Kérdj, s a természet válaszol:
A tarka világ pusztul, éled,
Milyen csendben szállong a lomb!

Sziklák csöndje, tengerek csöndje,
Csöndje az égnek a földnek —
Örömeik és bánataik
Mibennünk megismétlődnek.

S ha csömör jön, minden elég már,
Hát magát nekidurálja,
Ekhót küld a mennydörgés után
Válaszul fakó villámra

Ivan Polunyin

X X X

Tombol, süvít a hóvihár.
Eltűnnek a sekélyke folyók.
A szarvas borzas szarvaival
Hideg ablaküveget karistol.
Kinézek: sűrű sötét van,
De a fehér éjszaka mélyén
Valakik durva lépte koppan
Nem bajt jósolnak-e nekem?
Reggelre kiderül — tudom —
Hogy megenyhültek az egek
S itt, ez északi tájakon
Nincs ki nekem ártani akarna.
S míg szívem egyenletesen ver
Töprengök élők sorsán
Elszomorít: mint minden ember
Tehetetlen vagyok én is.
Mert ó, mennyi, mennyi fal van!
Rosszul gondolom, meglehet,
Nehezen hiszem, győzködök magammal:
Hogy a halál — mint életünk —
Természetes.

Viktor Bajanov

X X X

Hát bizony: a hőség
gyorsan elapadt,
s korai hideggel
búcsúzott a nap.
Július még perzselt,

szeptember — rideg,
harminc év elillant,
mint egy fergeteg.
Harmincegyet írok.
Csendben hallgatom:
pletykálkodnak rólam
mögöttem, tudom.
Rossznéven ne vedd hát
atyafi ma itt
étesebb barátod
bús sirárait!
Nem a pletyka számít,
én magam tudom:
Elkerül szerelmem
úton, félúton.
Lehangolva kongnak
utam léptei:
valami nincs rendben,
sántít valami...

Alekszandr Ibrahimov

X X X

Tűz ül a térdeden, tűz lehet...
Ó: Csak egy macska, a szőre rőt.
Tedd reá hát a tenyeredet.
Üldögélj, ne sajnáld az időt!
A hóbar ösvény. Sejtethed-e
Lépcsőnktől hová, merre vezet?
A sövényen köcsög, fekete,
Már nem őrzi az emlékezet.
És megfagyott bokor alatta.
A kiskapu — vár talán — tárva.
Nézz kedves, nézz ki az ablakba,
S pisilákoljon a tűz parázsa.

Fordította: Hann Ferenc

Zinaida Csigarjeva

Mása

Mása csizmája alatt úgy hersegett a fagyos hó, mint amikor az ember friss uborkába harap. Nappal volt már, de az a reggelente még szokásos kékszürke félhomály, amelyben az utcák hótakarója olyan tisztának és vakítóan fehérnek tűnik, mintha egy ügyes festő segédkezett volna az ecsetjével.

Mása is jó hangulatban volt. Ritkán sikerül úgy minden, mint ma: gyorsan elkészítette a reggelit, elmosogatott, sőt még a padlót is sikerült feltörölnie. Lám, az ünnep már reggel megkezdődött. Az ugyanis, hogy ma szokásos munkanap van, egyáltalán nem zavarja Mását az ünneplésben, hisz' nagyon szereti, amit csinál.

Nem siet, viszont alapos, izléses munkát végez. Férfiasan, nagy lendülettel dolgozik, ecsetvonásai szélesek, egyenletesek. Sztyepántól tanult így festeni. Rutinmozdulatok ezek, de nélkülük nem lehet boldogulni. Hiszen nem szabad, hogy egy csepp is a padlóra csöpjen.

Persze, amint Ljuszka Zvoncsihina beállít és semmitmondó tekintetével, festékes ábrázattal körülnéz, nem mulasztja el, hogy szóvá ne tegye:

— Buta vagy te, Mása! Nekik úgyis mindegy, utánunk mindenképp rendbe kell hozniuk a padlót: egyszóval nagytakarítás következik. Te mégis úgy vigyázol, mintha a szülőanyádnak csinálnád. Fölösleges ez a fenenagy igyekezet.

Mása csak sóhajt és hallgat. Minek mondjon bármit is? Ljuskával nem érdemes vitatkozni. Mindig neki kell, hogy igaza legyen. De aztán Mása sem hagyja magát, s így aztán Ljuszka sem tud mit tenni. Mása viszont azt képtelen megérteni, hogy hogyan lehet valaki elégedett a munkájával, ha istállót hagy maga után. Neki nagyon ellenszenves ez a magatartás. Szégyellne így az emberek szemébe nézni.

Az a jó érzés, amikor a kopott, porlepte szürke falak az ember keze nyomán hirtelen megvilágosodnak, s csillognak a méstől, mint a friss hó a napsütésben. Nem lehet betelni ezzel. A kimerült, mérges házigazdák pedig — akiknek egy tatarozás természetszerűen sok kellemetlenséget okoz — csodálkozva örvendeznek: „Ez igen! Ilyen fiatal, s mégis hogy érti a dolgát!”

Persze általában nem is a dicséreten van a hangsúly. Hiszen a házigazdák sem egyformák. Van úgy, hogy mindent jól megcsinál az ember, de nekik mindegy: mintha csukott szemmel járnának. Máskor meg, ha észre is veszik, egy szót sem szólnak. Mintha egy gép dolgozna bennük, vagy —, ami ennél is rosszabb — szolgájuk lenne az ember. De Mása az ilyenekre sem haragszik meg. Nincs miért; hiszen ő maga is állami alkalmazott, tisztában van saját munkája értékeivel. Akik meg duzzognak, valójában saját butaságukat fitogtatják. És vannak olyanok is, akik azt tartják, hogy Mása a fizetség reményében ilyen túlbuzgó. No, ez meg aztán rosszabb még egy pofonnál is.

Az ilyenekre jobb nem is gondolni. Inkább dolgozni kell, jókedvűen. Mert rossz hangulatban mit ér a munka? Ma pedig sehogy sem lehet rossz kedve. Hiszen ünnep van. A születésnapja. Mása Kraszinyikova, a lakáskarbantartó vállalat egyik legjobb festője immár huszonhét éves. S ezt nem lehet figyelmen kívül hagyni.

— Márja! — fogadta őt a ház előtt Grigorij Antonovics, a brigádvezető, Grisa bácsi. — Kezdd el a hetest a második emeleten. Eppen kiteszi a műszakodat.

— Rendben van! — válaszolta Mása.

„Ej, öreg... öreg, elfelejtetted! — gondolta —, hogy legalább annyit mondj: gratulálok...”

Magához vette a cökmőkját, és felment a második emeletre. Egy magas sportöltözetű, rövid hajú lány nyitott ajtót.

— Tessék! Fáradjon be! — mondta Másának, s mindenáron segíteni akart neki. Aminnek az lett a vége, hogy majdnem kiömlött a festék.

Az előszobában Mása szemügyre vette kétbalkezes segédjét. Nem is lány volt, hanem asszony, idősebb, mint ő. Bár az arca sovány, kíslányos volt. És az alakja is. Fáradt szemét azonban szarkalábak árnyékolták, ősz hajszálak vegyültek rövidre nyírt, fekete hajába.

Az élet nagyszerű. Igaz, Lanka próbálta tartani magát, mint-ha mi sem történt volna, de szemmel láthatóan visszanyerte korábbi jó hangulatát, amitől aztán két napon át könnyed, mozgékony és okos lett. Szülei, akik szombaton kijöttek át meglátogani, vasárnap megnyugvással, elégedetten távoztak. Lanka pedig kedvesen mosolygott, valamilyen oknál fogva nem ment el a szomszédos üdülőben megrendezett filmvetítésre, viszont együtt mentek fürödni Aljosával.

Vera nem fürdött, napozott, szinte elbújva nagy kerek nap-szemüvege mögé.

Később Igor Vitaljevics jelent meg a folyóparton világos szöke hajú társnőjével, és odaintett nekik.

— Mintha visszatartaná a lélegzetét, megy, de meg se szusszan. Micsoda fontoskodó figura! — jegyezte meg Lanka.

— Nincs igazad — mondta csendesén Vera. — Nagyon barátságos nő, és olyan kedvesen mosolyog. Nem igaz, Aljosa?

— De igen — szólta a fiú egyetértően, majd elhallgatott, mert szinte átdöfte őt Lanka gyors és idegenkedő tekintete.

Később Vera elment, s Lanka ingerülten kifakadt:

— Micsoda lány! Egy virágot nem képes leszakítani és egyéb furcsaságok... És mindez azért, mert szerelmes beléd. Igen, Aljosyénka. Te meg elnézel felette. Micsoda mulasztás! — Azzal leszaladt a vízpartra.

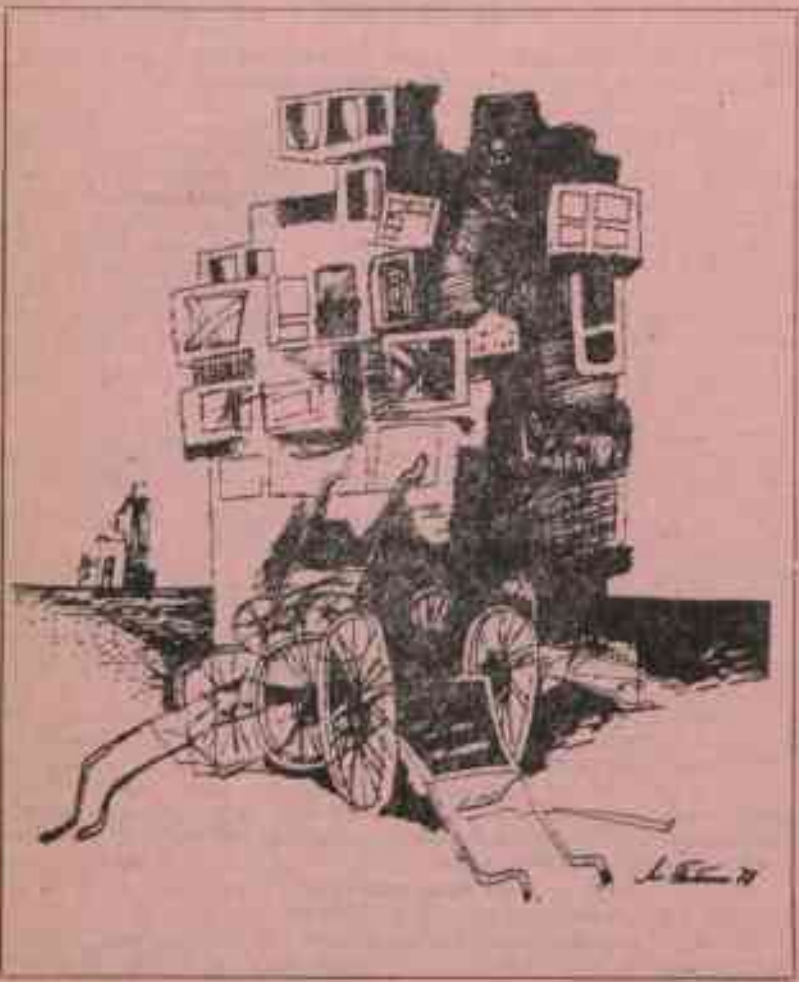
... Hétfőn este Igor Vitaljevics nem mutatkozott. Lanka sokáig keresett partnert a pingponghoz. Aljosa jól játszott, ezért először nem akart vele kiállni, nehogy megverje. Aztán végül mégiscsak vállalkozott, Lanka azonban a játék közben olyan csípős megjegyzéseket tett, hogy a végén a fiú megorrolt, és faképnél hagyta őt.

— Igazán nem értem, mi bántót mondhattam neki? — vonta meg vállát Lanka, amikor Aljosa az ebédőben elkerülte asztalukat.

Ebéd után Igor Vitaljevics is megjelent, bár csak rövid időre. Azért jött, hogy leadja az ágyneműt a gondnoknak — noha még nem telt le üdülésének ideje. Baráti módon elbúcsúzott. Aljosa követte tekintetével, míg leért a partra. S akkor a férfi mellett megjelent, fején sombréróval Lanka. Futva. Aztán látta, hogy a lány, fejét lehorgasztva, visszafelé ballag. Vera mesélte később, hogy Lanka a szobájában sír. A lány reggel sem mutatkozott, sem az ebédőben, sem a parton. És ettől kezdve minden megváltozott: Aljosa érezte és tudta, hogy Lanka elveszett számára.

Egy nappal Igor Vitaljevics váratlan elutazása után hatalmas vihar tört ki, áztak a fák, ázott az Aljosák házának falához támasztott sakkasztal, amit különös okból senki sem vett be az eső elől: így hát most csak a zápor játszott rajta, hamisan, szabálytalanul ugrándozva.

Másnap ismét összegyűltek az égen a vízzel terhes felhők, de még vártak, hogy lehulljanak. Aljosa a városba indult. A gondnoktól megkapta Igor Vitaljevics otthoni telefonszámát, s amint hazaért, az első fülkéből felhívta őt. A telefont hamar felvették; és a „tessék, ki az?” kérdésre a fiú zavartan felelt: „Én Alekszej.”

— Aha — mondta kivethető örömmel Igor Vitaljevics. — Szervez, Aljosa.

— Jó napot kívánok! Beszélni szeretnék önnel!

A vonal túlsó végén csend. Aljosa várt.

— Nézd, negyven perc múlva indulnom kell, de azért természetesen beszélgethetünk. Negyven perc elég?

— Igen.

— Hát, akkor hol?

— Itt vagyok a Leonov utcában, a kávéház mellett.

— Akkor elég messze vagy innen. Takarítsuk meg az időt, találkozzunk a középúton, a tanácsok terén, a kis parknál?

— Jó — azzal Aljosa letette a telefont.

A megbeszélte helyen találkoztak. Aljosának szokatlan volt, hogy nem melegítőben és fehér sapkában, hanem öltönyben látja a férfit, aki üdvözlésre nyújtotta kezét. Aljosa meghajolt és kezét fogott vele. Egy szűk kis padra ültek. Fél órájuk maradt még. Aljosának úgy tűnt, hogy az általa előkészített mondatok most nem megfelelőek sőt sértőek. Igor Vitaljevics azonban nem siettette, várt.

— Mivel bántotta meg Lankát? — kérdezte merev arccal Aljosa.

— Semmivel — válaszolta szigorúan Igor Vitaljevics. — Miért, mi van?

— Állandóan sír... Miért jött el olyan hirtelen?

— Nézd, megtehetném, hogy nem felelek neked, de mivel te is érdekelt vagy az ügyben, mégis válaszolok. Eljöttem, mert ha tovább maradok, akkor még rosszabbá válik a helyzet.

— Miért?

— Nem is tudom, hogy magyarázzam meg neked.

— Ahogy van.

Aljosa érezte, hogy ügyetlenül személyes dolgokba avatkozott bele, de tudta azt is, van valami joga hozzá, hogy ilyen kérdést tehessen fel — ezt Igor Vitaljevics is elismerte azzal, hogy beleegyezett ebbe a beszélgetésbe.

— Tudod, ha a nemkívánatos kapcsolatok elhúzódnak, könnyen megszokottá válhatnak.

— Kinek a számára nemkívánatos? És kinek válik megszokottá?

— Mindkettőnk számára nemkívánatos, és ő élte volna bele magát.

— És ha ő... szereti önt?

— Erről, hála istennek, szó sincs — kiáltott fel őszinte hangon Igor Vitaljevics. — Ő maga sem tudja, hogy mit is akar a tizenhat évesével. Egyébként is, a tetszés, szerelem nagyon nehezen körülhatárolható érzések. A tintanyalók meg nem is igen akarják tisztázni magukban. És ez így természetes.

— És ha mégis?

— Ha? Mit segíthetek én ezen? Ez olyan dolog, amit szánalommal nem lehet elintézni.

— Miért ne? — kérdezte élesen Aljosa.

— Azért, mert pusztán szánalomból nem tehetünk engedményt. Azért is mondtam, hogy hála istennek, mert igaz ugyan, hogy a szerelem különböző formákban mutatkozhat meg, de el is múlik. A mi Lankánknál nyilván igen hamar.

A legkínosabb az volt ebben a beszélgetésben, hogy olyan szavakat kellett kimondani — szeret, szerelem —, amelyeket fennhangon nem szívesen hangoztatunk.

— De miért vitte el csónakázní?

— Miért ne? Különbösen sem csak őt vittem el. No, meg egy kicsit téged is bosszantani akartalak.

Aljosa felkapta a fejét.

— Téged, igen, téged. Hát azt hiszed, nem láttam mindent tisztán?

Aljosa elfordult, mert érezte, hogy lassan, de alaposan elpirul.

— Lanka nem az a lány, aki rajong az aláztosakért. Nem viseli el, hogy rajongjanak érte — mosolyodott el buzdítóan Igor Vitaljevics majd az órájára nézett. — Ezért hát ne csüggedj!

Aljosa is az órájára pillantott: még volt hét percük. Ha elkezdte, hát be is kell fejezni, kellene. De már semmi kedve nem volt hozzá.

A park mellett motorok zaja, fékcsikorgás, dudálás töltötte meg a levegőt, mint egy rendes munkanapon.

— Aztán hívj majd fel! — mondta Igor Vitaljevics. — Találkozzunk még. És add át üdvözlétemet Jurának! Határozott fiú. És hagy mondjak még valamit: eleinte nyugtalankodtam egy kicsit miattatok, mert mindenről tudtok ugyan, de a halászat nem érdekel és rajongtok azért a lehetetlen zenéért. Most viszont, hogy eljöttél, már nyugodtabb vagyok.

Az idő letelt, Aljosa felemelkedett:

— Mennem kell, bocsásson meg!

— Nincs mit. Minden rendben — kacsintott rá Igor Vitaljevics. Pillantásában egy csepp rosszindulat sem látszott, inkább biztató volt.

Aljosa átment a túloldalra, majd onnan visszanezett. Igor Vitaljevics ugyanazon a helyen állt még és nézte őt. Aljosa odaintett neki összehajtogatott esőkabátjával. Minden rendben van hát. És cseppet sem csodálkozott, amikor legközelebbi találkozásukkor közönyös arccal köszöntve a lányt, Lanka dühbe gurult. Azon a napon a fenyőfák futó záporban áztak.

Fordította: Schneider Miklós

Sorsom a történelemben

Az alább következők bekerültek a szovjet bányászat történetébe. 1973. október 29-én Gennagyij Nyikolajevics Szmirnov brigádja a Vízfejtéses Széntermelés Tudományos-termelési Egyesülés Jubileum nevű aknájában, nem teljesen tíz hónap eredményeként, felszínre hozta az egymilliomodik tonna szenet, és ezzel elsőként lépték át az egymillió határt az országban. Az 1974-es év, az ötéves terv döntő éve, új, kiemelkedő sikerrel vált emlékezetessé: másfél millió tonna szén került a felszínre. Abban az időben ennyi szenet egy év alatt egyetlen bányászbrigád sem termelt sem a Szovjetunióban, sem külföldön.

...A kemeroói terület déli részén, Novokuznyeckon túl, a névtelen dombok között emelkedik Kuzbasz egyik leghatalmasabb bányájának aknatornya — a Jubileum.

Most léptünk ki a kasból. Szemünkbe vág az éles napfény. A bányát körülvevő dombokat tiszta hó borítja, amely megsokszorozza a fény erejét. Fülünkben még halljuk a föld alatti zajt — a rakodógépek zúgását, sugárfejtők dübörgését, a bányazag csobogását, de itt fönt már csönd van.

Nem emlékszem, hol a Délkuzbasz Szénbányászati Kombinátban-e, vagy a Vízfejtéses Széntermelési Össz-szövetségi Tudományos Kutató Intézetben-e, a tudósok közül valaki azt mondta: „Szmirnovot nem kell magyarázni, Szmirnovot érteni kell!” És a beszélgetés ettől kezdve nem G. Ny. Szmirnov személyéről folyt tovább, hanem a brigádja példátlan sikeréről. Először nem értettem valódi értelmét ennek a mindennapos közhelynek. Mit jelentsen az, hogy nem magyarázni, hanem érteni kell?

...1973. január. A kemeroói területi pártbizottságon összegyűltek a szénmedence legjobb brigádjainak vezetői. Körvonalozták a harmadik ötéves terv elhatározó éveinek terveit. Szmirnov brigádja mindenképpen 500 000 tonna szenet akart termelni. ...Néhány hónap múlva ez a szám a duplájára emelkedett. Egymillió tonna egy év alatt! Ilyen eredményről senki semmikor még csak álmodni sem mert a szénmedencében. Ha beszélgettek erről a hatalmas mennyiségről a brigáddal, akkor feltétlenül rábólintottak, mert hogy úgy hallották, a doni szénmedencében Vladimir Murzenko hasonló terveket forgat a fejében. Miért ne sikerülhetne hát a Szmirnov-brigádnak is?

Néhány tudós és szakértő másként gondolkodott. Megvolt rá az okuk. Még 1972 végén G. Ny. Szmirnov brigádja 31 munkanap alatt több mint 120 000 tonna sze-

net termelt. Ez rekordszám volt a vízfejtéses széntermelésben. Ennyi volt csak „betervezve” a technológiai alapokmányban, amelyet a Vízfejtéses Széntermelési Tudományos Kutató Intézetének tudósai készítettek a bányászakértökkel együtt...

Miből indultak ki a tudósok és a szakértők? A „kisznelő” brigádok termelékenységének növekedésének fő tartaléka a bányamunkák jobb szerveztségében és a kotró- és fejtőgépek kihasználtsági fokának emelésében van. A kidolgozott technológiai alapokmány figyelembe vette a vízi szállítóberendezés célszerű építéséhez szükséges átmérőt, a fejtéshez elengedhetetlen víznyomást, a vágat ácsolatának típusát és összekapcsolási módját, a munkafolyamatok sorrendjét és a szállítóvágatok biztosítását.

A nagy teljesítményű munkát a technológiai rend tiszteletben tartásával 3,7 méter vastagságú rétegben tervezték. A bányamunkák továbbfejlesztéséhez az előkészítő és kotró szállítóvágatok elővágását a K—56 MG fejtő-, rakodógéppel (vagy ahogy nálunk mondják: bányakombájnnal), a szén fejtését pedig GMDC—ZM típusú vízágyúval végezték.

Az eredmény kiválóan mutatkozott. Az új technológia nagyobb lehetőségei 1973. első negyedévében beigazolódtak. Három hónap alatt a brigád 274 ezer tonna tüzelőanyagot termelt, s hamarosan már évi egymillió tonna szén kitermelésének lehetőségéről folyt a vita. G. Ny. Szmirnov mesélte később:

— A millióról nem én beszéltem először a brigádban, hanem Muszohranov és Kovaljov. Még én intettem a fiúkat: „Gondoljátok meg, hiszen még félmilliót sem termeltek soha vízfejtéssel, itt meg már egymillióról folyik a beszéd.” De amikor az első negyedévben 274 ezer tonnát termeltünk, már nem lehetett visszalépni.

Pontosan ebben az időszakban kötötték meg G. Ny. Szmirnov brigádja, a Jubileum-akna műszaki dolgozói és a Vízfejtéses Széntermelési Központi Tudományos Kutató Intézetének technológiai-gazdasági osztálya között a tudományos-termelési együttműködési szerződést. Ezzel a konkrét feladatok megoldására szoros kapcsolat jött létre a tudomány és a termelés között.

Mi az a technológiai alapokmány, amelyben az évi egymillió tonnás termelést megtervezték? Röviden szólva, egy kétszáz oldalas könyv, szabályokkal, diagramokkal és vázlatokkal, minden meghatározva a kitermelendő szénréteg vastagságától a kulturális rendezvényekig: a konkrét folyamat teljes programja — ez a lényege a technológiai alapokmánynak.

Ma már jól ismertek ennek a tudományos-termelési kísérletnek az eredményei. Egymillió tonna szenet termeltek nem egészen tíz hónap alatt.

Az SZKP Központi Bizottsága és a Szovjetunió Minisztertanácsa üdvözölte a brigádot a kiemelkedő siker alkalmából, s úgy jellemezték őket, mint akik példaképei lehetnek az ország minden bányászáknak, aki a termelés tartalékainak és hasznosításának feltárásán munkálkodik.

A bánya hat üzemének negyven munkását tüntették ki érdemrenddel és érdeméremmel, a brigádvezető a Szocialista Munka Hőse címet nyerte el.

A párt és a kormány elismerése szárnyakat adott a bányászoknak. Az SZKP KB-nak és a minisztertanácsnak küldött munkabeszámolóban a brigád kötelezte magát, hogy év végéig még nem kevesebb, mint 150 ezer tonna szenet fog kitermelni. A bányászok becsülettel állták a szavukat. 1973. novemberében és decemberében a millióhoz még hozzáadtak 232 ezer tonnát.

Az ötéves terv döntő évében 1 232 825 tonna szenet termelt a brigád, ebből 370 ezret terven felül. Az átlagos napi termelés elérte a 4042 tonnát. A brigád évi 77 fős átlaglétszámát figyelembe véve az egy munkásra eső havi átlagos termelés 1337 tonna. Ezekhez a sokatmondó számokhoz szükséges még hozzátenni a következőket: a rekord havi termelés 245 ezer tonna volt, ami az évi átlagban vett havi mutatóhoz képest majdnem kétszeresére nagyobb; a rekord napi széntermelés elérte a 9 ezer tonnát, a zagy állományaránya pedig 1:1,5, vagyis másfél tonna vízre 1 tonna szén jut. Az utolsó mutató majdnem ötször felülmúlja a tervezettet.

De, ha a tudományos-termelési kísérlet és az eredmények rövid leírása után pontot teszünk, rájövünk, hogy eddig még keveset mondtunk. ... „Nem magyarázni kell... Érteni!”

...Milyen gyakran előfordul, hogy a tudósok, ilyen vagy olyan újdonságot javasolnak, ecsetelik az előnyét, felsorolják a meglévő tapasztalatokat és azt mondják a termelőknek: „Tartsátok be az utasításokat és alkalmazzátok.” A dolgozók pedig legyintenek: „Bajlódni kell a technológia elsajátításával, addig a fizetésünk lecsökken. Aztán pedig ki garantálja, hogy ez az újítás beválik?”

Gennagyij Szmirnov brigádjában a tudományos ajánlások mindenki számára fontos ügyé váltak. A fejtéshez gyakran lejártak az intézet kutatói és közös erővel dolgoztak a bányászokkal.

— Mi mindnyájan és mindig rámutattunk a hibákra — emlékszik vissza Sz. Kosztoveckij, a kutatóintézet technológiai-gazdasági osztályának vezetője. — Nézzék meg, győződjének meg saját szemükkel az új, a korszerűbb előnyéről és vigyázzanak a berendezésekre. A modernizált, távvezérlésű K—56 MGM bányakombájnn (fejtő-rakodó gép) először nem Szmirnovékhoz került, hanem a „Folyótúli” aknába. Ott kétszer-háromszor elrontották a gépet. A bányászoknak végül nem kellett. Ekkor áttelepítettük a Jubileum-aknába. Először itt is elrontották a gépet, a brigád mégsem mondott le róla. Miért? Mert minden javaslatunkat bizalommal fogadták, s elő voltak készítve lélektanilag is a kísérletre. Szmirnov is a kísérlet mellé állt, hisz' ő minden újdonsághoz vonzódik: nem veti el rögtön és nem legyint, míg a végére nem járt a dolognak. Ezért mondhatja nyugodt lelkiismerettel mindenkinek: „Úgy dolgozz,

mint én.” Hiszen maga is odaállt a bányakombájához és a vízgyűhoz is.

Egyszer az aknaüzembe egy híres bányászakértő érkezett és találkozott Szmirnovval. Sok mindenről beszélgettek. A vendég kételkedett:

— Nem hiszem, Gennagyij Nyikolajevics, hogy ön az új géppel egy hónap alatt több mint négy kilométert halad előre.

Leereszkedtek a vágatba. Szmirnov maga állt a távirányító pulthoz és indított.

— Stoppolja az időt, legyen szives! A tizenötödik percben szóljon! — javasolta a vendégnek.

Tizenöt perc múlva megmérték a vágatot. Hat méter körűl volt a jövesztés...

Szerencsésen sikerült a kutatóintézet kísérlete? Itt többről van szó, mint szerencséről. A szerződés megnevezése pontos volt — itt valóban együttműködés jött létre a termelés növelésének lehetőségeit kutató bányászok, vállalati vezetők és a technikai haladás lelkes híve és követői között.

A Vízfejtéses Széntermelés Központi Tudományos Kutató Intézetében kialakultak a további tervek is. Egy munkás havi átlagos teljesítménye abban a bányában, ahol Gennagyij Szmirnov brigádja dolgozik, 1973. októberében 323 tonnát tett ki. Ilyen termelékenységet nem ért el még az ország egyetlen bányája sem. A tudósok véleménye szerint, ha a meglévő vízfejtéses bányákban minden brigád a Szmirnov-brigád által használt technológiai alapokmány szerint dolgozik, akkor az ilyen vállalatoknál egy bányász teljesítménye az 500—600 tonnát is elérheti havonta. Hozzáteve, hogy ez az elképzelés a jelenleg is meglévő technikán alapul... Lenyűgöző perspektíva!

Nem véletlen, hogy Szmirnov brigádjának munkatapasztalatai iránt az olyan

magasan fejlett bányaiparral rendelkező országok is érdeklődtek, mint az NSZK és az USA. 1974. júliusában egy, a Szovjetunióban járt amerikai nagyiparos a Lityeraturnaja Gazéta tudósítójával folytatott beszélgetésben a következőket mondta: „Van mit tanulnunk egymástól, például a széntermelés terén. Országunkban kidolgozták a külszíni fejtés technológiájának távlati módszereit, bennünket érdekel az önök vízgyűs termelési technikája. Szeretném megjegyezni, hogy önöknél ez tökéletesebb, mint Amerikában, vagy Japánban...”

Igen, ma meggyőződéssel lehet állítani, hogy a szén vízgyűs fejtésének modern technológiája, melynek tapasztalatait a szocialista munka hősenek, Gennagyij Nyikolajevics Szmirnovnak és brigádjának köszönhetjük, a legkorszerűbb és a legtermékenyebb a világon.

De ki is valójában Gennagyij Nyikolajevics Szmirnov? És kik vannak a brigádjában?

Szmirnov rendkívül szimpatikus és elragadó fiatalember. Nyílt orosz arc; magas, tiszta homlok; rövid, kissé göndör, sötét haj; széles, erős váll.

— A munkában igazságos és következetes az apró-cseprő dolgokban is. Néha méregbe jössz Szmirnov valamilyen megjegyzésétől; azután elgondolkozol, s rájössz, hogy a brigádvezetőnek van igaza — mondja a rajparancsnok, Ivan Petrovics Nyedajvoda.

— Szmirnov mindent biztosan, alaposan, érzéssel szeret csinálni. És ezt megköveteli másoktól is. S, mit gondoltok, mi a fő számára a munkában? A terv? A rekord? Nem, ez mind később jön. Nála első a biztonság! — Ez a véleménye a művezetőhelyettes, Vlagyimir Matvejevics Csergyevnek.

Néhány nap múlva én is meggyőződésem erről.

Ha leereszkedünk a bányába, az a benyomásunk, mint ha itt a szén magától menne: halványan csillognak a vágat boltívei, nem hallani a láncok csörömpölését, mert itt csúszdák nincsenek, csak az állványzat acélos ragyogása. Itt a fáradhatatlan dolgozó a víz: zúgva szakad ki a vízgyűs sugárcsővéből, omlasztja a szénfalat, továbbítja a szenet a külszínre és csővezetékben szállítja a dúsítóüzembe...

A sokoldalú munkák közönséges vízzel való végeztetése bizonyára azt a benyomást kelti, hogy itt könnyen lehet szenet fejteni.

De ez nem így van. A vízzel is, mint a tűzzel, nem lehet tréfálni. Az ember ellenőrzése alól kiszabadulva a víz is pusztító elemi erővé alakul át. Ezt a brigád tagjai is tudják...

— Tudott dolog, hogy mindenről saját véleménye van. De nem önfejű. Ha megmondod neki, hogy nincs igaza és tényleg nincs, akkor egyetért és még meg is köszöni — mondja Borisz Grigorjevics Ognyev, a bánya pártbizottságának titkára.

— Gena gyakran bejön hozzánk, javasol valamit, vagy tanácsot kér. Eszes fiatalember, vele mindig érdekes a beszélgetés. Sok értékes gondolata és észrevétele volt a technológiai alapokmány kidolgozásakor is. Mindig talál végeznivalót, mint a jó gazda — állapítja meg a Vízfejtéses Széntermelés Központi Tudományos Kutató Intézetének igazgatója, Gennagyij Innokentyevics Rozgilgyev professzor.

A rövid nyilatkozatok mögött ott mutatkoznak a brigádvezető tettei és magatartása. Egy önzetlen emberé. Mert mit mondanának, ha tegyük fel az elővájó tapasztalatcserére menne a kihajtó vágathoz, vagy fordítva? Legalábbis különnek tartanák. Márpedig volt, aki csodálkozott, amikor megtudta, hogy Szmirnov a „Zürjén” aknához utazott, tapasztalatcserére, Mihail Resetnyikov brigádjához. Resetnyikov brigádja a „száraz” bányák szokásos technológiája szerint, új modern gépkomplexumokkal dolgozik, Szmirnov brigádja viszont vízfejtéses módszerrel.

— Azt kérdezitek, miért utaztam Resetnyikovhoz? — Szmirnov egy percre elgondolkodott, aztán megmagyarázta: — Mielőtt a rétegszelvény végleges méretét meghatározták volna, a szakértők azt lafolgatták, hogyan nyerjük ki magát a szenet: vízgyűsval-e, vagy gépekkel. Míg a vita tartott, mérlegeltem a helyzetet. Ha a vízfejtéses módszer mellett döntenek, akkor minden rendben, ezt ismerem. De mi lesz, ha az új gépkomplexumokkal? Hiszen a mi brigádunk ezekkel még sohasem dolgozott. Ezért utaztam el Resetnyikovhoz, nem vesztegetve az időt...

...Szmirnovval nem a szokásos módon ismerkedtem meg személyesen. Épphogy feljött az aknából, odalépett hozzám és a kezét nyújtva rögtön mondani kezdte:

— Őszintén szólva, megkínóztak a kollektívái... Hol a filmhíradó, hol a rádió, hol a televízió... Jóformán már dolgozni se volt mikor.

Nem értettem egészen, tréfából mondja-e mindezt Szmirnov, vagy valóban elege volt a látogatókból. Egy viszont hamar kiderült — a tervezett beszélgetésből nem lesz semmi.

Végül mégis szerencsém volt. Vissza kellett térnem a városba és jegyet váltottam a helyi érdekűre. Szmirnov a peronon állt, úgy tűnt várakozik. Több mint 30 fokok hideg volt. Hallgatagon ültünk be a vonatba és így is utaztunk.

...Otthon, a családi légkör hatására Szmirnov mégis beszédbe elegyedett velem. Az asztalnál szerény, a napi munka után elfáradt ember ült és legmindennapibb dolgokról beszélt.

Gennagyij a háborút megelőző évben született egy faluban, Pavlik Uvanovszkij megyében. Az apjára nem emlékszik, mert még 1942-ben elesett. A kicsik minden gondja az anyjára, Anna Alekszandrovnára szakadt.

Az 50-es években a család Kuzbasz déli részére, Oszinyiki városba költözött. A 16 éves Gennagyij a bútorgyárba ment dolgozni. Először asztalossegéd volt, majd asztalos. Első alkalommal 1957-ben ereszkedett le a bányába. A 2. főtárnában dolgozott 1961-ig.

— Nehéz idők voltak azok. Volt úgy, hogy építtem a tőlem kétszer magasabb állványzatot — emlékszik vissza Szmirnov —, az meg dőlni kezd, velem együtt.

Aztán Gennagyij Novokuznyeckbe utazott és az Ordzsonyikidzéről elnevezett bányában helyezkedett el. Itt a brigádvezetőségig vitte. Sok keserűségben volt része. A széles homlokkalú front — 250 méteres és 50°-os esésű —, mintha fából lenne. Ebből próbálja meg szívet nyerni. Elment a bányaigazgatóhoz.

— Nagyobb brigád kellene — több lenne a szén is.

— Elfelejtetted, milyen rétegben dolgozol?

— A „hamun”.

— És kinek kell a te értéktelen szened?

— Akkor kilépek — jelentette be Szmirnov.

Megkapta a felmondását. Ugyanabban az évben, 1967-ben új beosztást választott magának. Elővájós lett a vízfajtás bányában. Kozlov brigádjában volt a rakodógép segítője, majd 1968. márciusában maga állt a brigád élére.

Az SZKP XXIV. kongresszusának előestéjén Szmirnov a párt tagja lett.

— Az 1973-as év különösen emlékeztető a brigád számára — mondta a bánya pártbizottságának titkára, B. G. Ognjev. — És nem csak azzal, hogy a brigád felállította a széntermelés országos rekordját, hanem azért is, mert abban az évben adta be a pártba való jelentkezését egyszerre öt ember. Ivan Nyedajvoda rajparancsnok, Alekszandr Gronkov, Alekszandr Pavlov, Alekszandr Abranov és Alekszandr Kukuskin bányamunkások. Jelenleg a körzetben már a munkások egyharmada — kommunista.

A példamutató, nagy teljesítményű munka feltárja az emberekben rejlő legfőbb értékeket. A tapasztalatok átadásából, a

kollektíva önzellen baráti segítségével mindenki új erőt és szakértelmet merít.

G. Ny. Szmirnov brigádja munkaversenyben áll a donyecki bánya „Vörös partizán” brigádjával, amelyet V. Murzenko, a Szocialista Munka Hőse vezet. Kuzbasz bányászai az elsők között csatlakoztak az uráli és az ukrajnai iparvidék kollektívájának kezdeményezéséhez, akik az SZKP XXIV. kongresszusa tiszteletére szocialista munkaversenyt hirdettek meg.

A kuzbasi bányászok az ország minden bányászbrigádjának kiadták a jelszót a XXIV. kongresszus tiszteletére: „Teljes kihasználtságot minden gépen, minden fejtésen.”

Szavuk megegyezett tetteikkel. Szmirnov brigádja csak az 1975-ös év első felében 710,9 ezer tonna szenet bányászott. Ilyen eredményt még egyetlen brigád sem ért el az országban.

Egyszer véletlenül elszóltam magam, hogy szerkesztettem egy kérdőívet Szmirnov számára és majd egy alkalmas pillanatban neki is megmutatom.

— Mutasd meg most — követelte Gennagyij Nyikolajevics. — Válaszolok mind-egyik kérdésre.

Íme:

1. Képzeld el, hogy valamilyen oknál fogva el kell hagynia a bányát. Kire hagyná a brigádod?

— Viktor Frolovra, a vízagyú-kezelőre. Meghízható ember. Tud és szeret dolgozni.

2. Mi a véleménye a tudósokról, akikkel gyakran találkozik?

— Nélkülözhetetlenek a számunkra, sokat segítenek a brigádnak. Hiszen a tudósoknak ez is a dolguk...

3. Mi vésődött leginkább az emlékeztébe a gyerekkorból?

— Éhínség... Árvaság... Nem akarok rá emlékezni. Nagyon nehéz volt.

4. Gondolt-e arra valaha, hogy az ön munkáját ilyen nagyra értékelik majd és hős lesz?

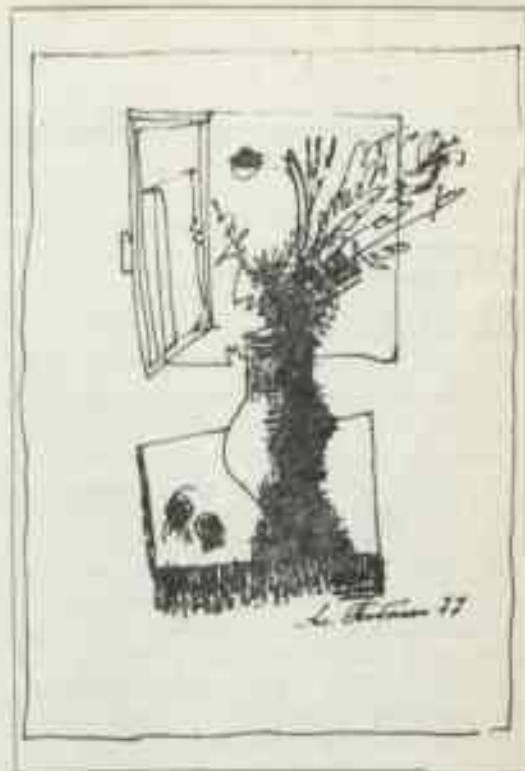
— Mit képzelsz? Hiszen alig múltam harmincéves... Alig tettem még valamit.

5. Jurij Konsztantyinovics Zsilin, a körzet régebbi vezetője váratlanul elhunyt a közelmúltban... Milyen szerepet játszott az ön életében?

— Tudja, volt köztünk sok rokonság. Én korán elveszítettem az apám, ő gyermekotthonban nevelkedett. A háborúban az egyik zred fiának fogadta. Szívós és álhatalos ember volt. kitartóan dolgozott és tanult. Elvégezte a főiskolát. Kezdetben nem nagyon értettük. Valahogy összedtem a bátorságom és őszintén elbeszélgettem vele. És megértettem, hogy ez az ember nem hordja fenn az orrát, mindössze megköveteli a munkát. Mindenki hasznára. Ezért is folyt nálunk tisztességes munka. Ezt a kitartást, ezt az igényességet nem tanultam volna meg nélküle máig sem.

6. Mit tisztel leginkább az emberekben?

— A lelkiismeretességet. Akkor, ha ez a munkában és a tettekben megfontolt-

sággal egyesül. Megfigyelheti: vannak emberek, akik az egész műszakban sűrűnek-forognak, mégse látni, mit végeztek. Miért? Azért mert szertelenek: semmi sincs a kezük ügyében, minden apróságot úgy kell előkeresniük.

7. Álma?

— Tanulni szeretnék. 1974-ben beiratkoztam a bányatechnikumba.

Sokat kell tanulnia a fejtésnél is Szmirnovnak. Már a körülmények miatt is. A munkahelyek gyakori változtatása (a rakodógépek áttelepítése, a vízvezetékek szélszerelése, majd összeállítása), az új berendezések alkalmazása mind-mind gyors tájékozódóképességet követel, és a sok lehetséges megoldásból ki kell tudni választania a legegyszerűbbet és legésszerűbbet. Ezért a brigádvezető számára a műszak gyakran nem fejeződik be a többiekével egyidőben. Tovább bent marad Ivan Filippovics Filippivel, az aknaüzem vezetőjével és Vaszilij Szergejevics Amelin mechanikussal és együtt hajolnak a technológiai alapokmányok és a tervek fölé.

Kérdések, javaslatok, viták... Meg kell találni a legpontosabb és a legmegfelelőbb változatot. A brigádvezetőnek ez az idő egy második műszakot tesz ki. És csak ezután utazik haza — az utolsó vonattal.

...Az utcák kihaltak. Éjszaka van. Szmirnovval megyek az alvó Novokuznyeckon át. Pelyhekben hull a hó. Olyan csend van és szépség, hogy félek elriasztani a beszélgetéssel. Már búcsúzva kérdezem csak meg:

— Holnap melyik műszakba megy, Gennagyij?

— Az elsőbe. Fél ötkor lesz ébresztő.

Így él és dolgozik a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsának küldötte, a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsa Elnökségének tagja, a Szocialista Munka Hőse — Gennagyij Nyikolajevics Szmirnov.

Fordította: Laczkó Erzsébet

1977. Moszkva, filmfesztivál

A FILMVERSENY JELLEGÉRŐL. Az utóbbi években rendkívüli mértékben megszorodott a filmseregszemlék száma. Szinte nem telik el hét fesztivál nélkül. A rendezvények között — attól függően, hogy milyen eszmei-művészi tartalma van a rendezvénysorozatnak — nagy a különbség. Sokszor olyan alkotások is bemutatásra kerülnek, melyek alig, vagy egyáltalán nem ütnek meg a kívánt színvonalat. Tudunk olyan fesztiválról, ahol a látványosság dominál és a színes show háttérbe szorítja a művészetet. Másról ultra-avantgarde jelszavak röpködnek és a program jegyében állítják össze a műsort is. Szó ami szó: kicsit devalválódott a díjak, az elismerések, a diplomák értéke. A filmek rangját semmiképpen sem az elismerés szavatolja (annál is inkább, mert egyre nehezebb számontartani és lajstromba venni a koszorúkat.)

1977-ben tizedik alkalommal rendezték meg a moszkvai fesztivált. Csodára természetesen most sem számíthatunk, a progresszív filmművészet nagy ünnepén is játszottak unalmas, érdektelen, gyengécske mozidarabot. És mindennek ellenére: Moszkva jelentős helyet vívott ki magának a filmfesztiválok történetében. Ezt a rangot ebben az esztendőben megerősítette. Miről van szó? A filmverseny karakteréről, melyet a rendezők tudatosan alakítottak és fejlesztettek ki. A jelző eligazítja az érdeklődőt a tartalom felől. A mottó 1977-ben sem változott: „A filmművészet humanizmusáért, a népek közötti békéért és barátságért!”

Minden elméletet a gyakorlat szentesít. A moszkvai fesztiválon — immár régi tradícióként — elsősorban olyan filmeket vetítettek, melyek a társadalom alapvető kérdéseiről, a forradalmi harc perspektíváiról, a közéleti cselekvés lehetőségeiről szólnak. S, mivel a művek sokféle ideológiai tartalmat és művészi „üzenetet” képviseltek, a változatok száma sem kevés. Mint alább, az értékelő sorokban részletesebben kifejtem, Moszkvában láthattunk okosan politizáló (s ugyanakkor kitűnően rendezett) alkotásokat, voltak a „tisztas közepszernek” is képviselői, továbbá — miért hallgatnók el? — több naív tanmese, didaktikus filmdolgozat is átbújt a léc alatt.

A rendezés szigorú puritanizmusa természetesen nem jelentette bizonyos — elengedhetetlen — külsőségek felszámolását. A szovjet fővárosban is megjelentek a filmvilág hírességei (Kirk Douglas, Alberto Sordi, Kaneto Shindo, Juan Antonio Bardem, Popescu Gopo, Nadja Tiller,

Toshiro Mifune és a többiek), az autogramokért közelharcot vívtak a rajongók, a sajtókonferenciákon az ilyenkor szokásos kérdések hangzottak el, sor került a nemzeti fogadásokra stb. Mivel ezúttal a szakemberek a filmpiac gazdag választékát is megtekinthették (a cégek sok tucat új alkotást hoztak el információs céllal, eladási szándékkal), nem nehéz elképzelni az újságíró-tudósító, vagy egyszerű fesztiválvendég krónikus időzavarát. Napi négy versenyfilm, megszámlálhatatlanul sok újdonság „versenyen kívül”, konferenciák, értekezletek, viták stb. A kínálattal nagyon nehéz ilyen esetben lépést tartani.

Az alábbi jegyzetek mozaikokat villantanak fel az 1977-es moszkvai fesztivál eseményeiről. Továbbá: hangulatot, eseményeket, epizódokat. A krónikás — a szigorú esztétikai leltár helyett — ezúttal inkább impressziói összegzésére vállalkozik. Abban a reményben, hogy így is sikerül felidéznie a számára emlékezetes két hét lényeges pillanatait.

AZ ÖTÖDIK PECSÉT FOGADTATÁSA. Nem elfogultság és nem is jóindulat vezet a tollamat, ha mindennek előtt a magyar versenyfilm, az *ötödik pecsét* visszhangjáról teszek említést.

Megvallom őszintén: kicsit féltettem Fábri Zoltán alkotását. Akik látták a Sánta-regény nyomán forgatott drámát, tudják: a mű expozíciója kicsit hosszú, az első snittekben túltengenek a párbeszéddek, s ráadásul meglehetősen „sűrű” a szöveg. Protokoll ide, protokoll oda, őszintén meg kell említeni, hogy a filmek jó részénél nagy volt a „vándorlás”. Ha az alkotás érdektelenül indult, vagy terjen-gössé vált, a nézők egy része elszállingózott a teremből. Azért aggódtam, mert tartottam tőle, hogy a túlságosan verbális megfogalmazás miatt nem teremődik meg az a hullámhossz — film és befogadó között —, mely nélkül élményről nem beszélhetünk.

Balsejtelveim szerencsére nem igazolódtak be: Az *ötödik pecsét* közönsége mindvégig a helyén maradt, s a vetítés befejeztével tapssal juttatta kifejezésre elismerését. Hasonlóképpen tartalmas volt a sajtókonferencia, melyen — Szabó B. István filmfőigazgató mellett — Sánta Ferenc, Moór Mariann és Bencze Ferenc vett részt. Ilyen kérdések hangzottak el: Mi teszi időszerűvé a témát napjainkban? Hogyan küzdhet az úgynevezett „kisember” az erőszak ellen? Miképpen lehet a filmrealizmus kifejezési eszközeit gazdagítani? Az elismeréssel sem lukarkodtak a hozzászólók. Fábri Zoltán neve — nem először tapasztalom ezt — „márkás” a Szovjetunióban: a magyar mestert, aki ezúttal, sajnálatos betegsége miatt, személyesen nem jelenhetett meg a fesztiválon,

osztatlan tisztelet övezi. Ezt egyébként nem a meleg szavak igazolják elsősorban, hanem az a tény, hogy a Fábri-filmek szinte egytől egyig „élnek” a szovjet filmköztudatban. Hivatkoznak rájuk, emlegetik őket, az alkotások közötti érintkezési pontokat, gondolati rímeket keresve. Fábri Zoltánról már könyv is megjelent a Szovjetunióban (mellékesen szólva: hamarabb, mint itthon). Az *ötödik pecsét* értelmezése nagyon pontos volt. A kitűnő fesztiválújságban, a Szputnyikban Alekszandr Trosin boncolgatta a dráma alapvető problémáját, „a kompromisszum dialektikáját”.

Mindezek után a népes magyar küldöttség tagjait nem érte váratlanul a kitüntetés, az első fődíj (ami voltaképpen a legnagyobb elismerésnek, egyfajta „primus inter pares”-kitüntetésnek számít.) Amit fentebb irtam, aláhúzom. A filmeket nem fesztiválabérjaik alapján kell megítélni. Az *ötödik pecsét* díjára mégis büszkéek vagyunk, mert a legprogresszívebb fesztiválhoz kapcsolódik és újabb jó sorozatunk fontos állomása.

FREDETISÉG ÉS SABLONOK. Nézegetem a fesztivál-„menetrendet” és meglepetéssel tapasztalom, hogy bizonyos filmek szinte teljesen kihulltak az emlékezetemből. Papírjaim, jegyzeteim nélkül semmit sem tudnék mondani róluk. Persze, semmi ok a kétségbeesésre: ez a kontraszelekcio úgyszólván természetes. A memória védekezik — minek tárolja az esztétikailag érdektelen és értéktelen „egységeket?”

Talán csak egy kivétel akad — ez pedig a török versenyfilm, a *Hamlet-asszony*. Hadd kezdjem a beszámolómontázst ennek a szörnyszülőltnek a méltatásával. Becsülettel végigültem a vetítést, akár csak a nézők túlnyomó többsége, mert abban szinte mindenki egyetértett, hogy ilyen rossz filmet nagyon ritkán lehet látni.

A szóban forgó Shakespeare-adaptációban (az utóbbi kifejezés idézőjelbe kívánkoznék) Hamlet szerepét nő alakítja. Ophélie epizódista és — fiú. Bizonyos cselekményszálak megmaradtak a tragédiából, de a *Hamlet* szelleme menthetetlenül elsikkadt. A monológok teátrálisak, a figurák laposak, az események dialektikája követhetetlen. Mikor a jobb sorsra érdemes török színész nő — maga is meghajolt a diszeloádáson — sokadik kulisszahasogató kifakadásába kezd, a nézőtérre kacagóhullámok gyűrűznek végig. Shakespeare-t sokféleképpen lehet játszani. Modernizálni sem tilos. A török *Hamlet-asszony* — sajnos — túllépett a megengedett határokon. Negatív rekord. Minden bizonnyal úgy fogják emlegetni, mint a legnagyobb melléfogások egyikét.

Még egy irodalmi „olvasat”: jobb szándékú, mint a török, de hasonlóképpen sikertelen. A *Szonya és a háborodott* című film arab színekben indult a fesztiválon. A sztori sejtjeiben hordozza a *Bűn és bűnhődés* konfliktusát, de a végtelenségig leegyszerűsíti azt. Az ábrázolás plakátszerű, az ok és okozat összefüggései halvány szálakkal kapcsolódnak egymáshoz. Dosztojevszkijt megidéztek, de a nagy író nem jelent meg.

Bizonyos szerkezeti egyenetlenségek ellenére rendkívül jó benyomást gyakorolt a nézőkre a *Mimino* (Sólyom), Danyelija alkotása, mely a nagydíjak egyikét kapta meg. Egyszerű emberek a hősei. Grúzok és oroszok. Találkozások, beszélgetések, csattanók képezik a mese alapját. Vagyis a kozmetikázatlan valóságot. Danyelija két dolgot ért mesterien. Nagyszerű a humorérzéke és ügyesen talál rá a hétköznapi humorforrásaira (ezúttal a nagyvárosban is boldoguló „vidéki” viszi a primét.) A másik erénye: kritikai alapállása. Bírálata mindig ül — és sohasem simogat. — A *Mimino*-ban szó esik a vezetők előtti hajbókolásról, a rossz munkaszervezésről, az üres ceremóniákról, a vásárlási, szállodai szobafoglalási „csúszópénzről” is. Danyelija bírálja és szereti hőseit. A másik szovjet film, az *Éjszaka Chile felett* megosztotta a nézőket és kritikákat. Fiatalok jegyzik rendezőként a történelmi krónikát: Szebasztjan Alarcon és Alekszandr Koszarjev. Mesterük és irányítójuk Roman Karmen, a szovjet dokumentumfilm élő klasszikusa. Ami tetszett a filmben: a terror légkörét, az ellenforradalmi szennyes hullám diktatorikus szellemét érzékletes képsorok elevenítik meg. Az egyéni sorsok ábrázolása halványabb. Nem élő arcok néznek ránk a vásznonról, hanem típusok. Kicsit elmosódott vonásokkal. Lehetne pergőbb, elevenebb a ritmus is.

Sajátságosan ellentmondásos a *Pallietter* című belga produktum. Szinte elválaszthatatlan benne az eredetiség és a konvencionizmus. Főhőse egy csodabogár, aki hátat fordít a civilizációnak és azon síránkozik, hogy a technikai forradalom az élet minden területén diadalmaskodik. Konzervatív szemléletét féktelen életszeretete ellensúlyozza. Enni, inni, szeretkezni, jópofáskodni, barátkozni: ebben *Pallietter* felülmúlhatatlan. A hangszerelés kissé nyers, akad a filmben néhány naturalisztikus jelenet is, egészében véve azonban a groteszk stílus nyelvtöltőgetése uralja a bonyodalmat — ez pedig elsősorú. Érdekességként jegyzem meg, hogy a rövidesen nálunk is látható alkotásban magyar szavak is elhangzanak, és látható-hallható egy cigányzenész-társaság is.

Carlo Lizzanit negyvenévesnek nézne az ember, annyira fiatalos. Pedig már ötvenöt, és nagy életmű áll mögötte (olyan filmek, mint a *Bátrak csapata*, a *Szegény szerelmesek krónikája*). A *San Babila-tér* című új Lizzani-mű a kifejezési eszköztár felfrissítését és a régebbi elkötelezettség maradandóságát bizonyítja. Ebben a filmben a politikai maffia alvilági módszereit

és egy gyilkos merénylet előkészületeit, majd lefolyását ábrázolja a rendező. Színhely: Milánó, időpontja: a legmaibb ma. Lizzani indulatosan emel szót a képtelen helyzet ellen. Olaszországban ma is vesztélyben van a kommunista eszmék elkötelezettje —, de még a szimpatizánsok is. A hatóság, a rendőrség csak áll és néz... A témát nem Lizzani fedezte fel, alkotásának nagy művészi ereje és beszédes dokumentaritása a *San Babila-teret* fontos eseményé avatja a film világában.

Néhány további filmről — távirati stílusban. Ousman Sembene *Seddoja* a szennegáli művész korábban megcsillogtatott erényeit vonultatja fel: a folklórelemek a politikus mondanivalót szolgálják, vibráló a drámai erőter, kiváló a színészvezetés. Bardem, a spanyolok nagy ásza *A hosszú hétvégében* egy elmaradt vikend következményeit mutatja be — csipős humorral, sok életszerű megfigyeléssel és ugyanakkor gondolatgazdagon. Egy csalódás: Kaneto Shindotól (noha közismert, hogy az utóbbi időben válságba jutott) titkon mindenki *A kopár sziget* megismétlését várta. Sajnos, új alkotása, a moszkvai fesztiválon szereplő dráma, a *Csikuzana* magányos útja unalomba és érdektelenségbe fullad. A vak muzsikussal, aki életéről és megpróbáltatásairól beszél, súlytalan egyéniség ahhoz, hogy sorsát figyelemmel kísérjük végig. Az egyéni és a társadalmi út nincs szinkronban egymással: Shindo filmje életképek sorára esik szét. A mesterség, sőt a művészet szép színei felragyognak ugyan, csak maga az egész példázat érdektelen. Más okok miatt marasztalható el az *Őrült asszonyok* (a cím nem a gyengébb nem könnyelműségére, hanem a filmben látható nők „kórházi státusára”, idegállapotára utal). Carreras rendező sok-sok bestsellert olvashatót és láthatott, mert a ponyvaszerű sztorit ennek a periferiális műfajnak a pannelleiből állította össze. Van itt mindenfajta lelki sérült, vannak meleg és hideg kapcsolatok, van machináció és visszaélés, van kitörési kísérlet és zord megtorlás. A végkövetkeztetés meglehetősen peszsimista: a mocsárból, ha odakerül valaki, lehetetlen kievickélni. A filmet a bombasztikus — bár hatásosan megtervezett — „nagyjelenetek” és a kulturált színészi teljesítmények sem képesek megmenteni.

Feltűnő volt Moszkvában a nagy filmgyártó nemzetek gyengélkedése. Michael Anderson, a *80 nap alatt a föld körül* amerikai rendezője gyermeteg sci-fit nevezett be a versenybe (*Logan futása* címmel). A kiállítás káprázatos, az eszmei mondanivaló zavaros. Mi lesz a világból háromszáz év múlva? — kit nem érdekel a kérdés... De képeskönyvszínvonalon ez a műfaj nem él meg. És a logikára is szüksége van. Duval *A kastélyok árnyéka* című filmjében a társadalmi kontrasztokra összpontosította figyelmét: a francia alkotás csak futó információkat ad, és mély elemzéssel, igazi felfedezéssel nem szolgál.

NEHÁNY ÁLTALÁNOS KÖVETKEZTETÉS. Erősödik a dokumentumok szerepe a filmművészetben: az alkotások jó-

résében — még a gyengébbekben is — beszélt az élő háttér, az eleven milió. Gyakran megteremtődik az „itt és most” varázslata. A műfaji normák már korábban meglazultak, Moszkvában számos filmben a derűs és borús, komikus és tragikus elemek „összebékítését” konstatálhattuk. A vásznon tükröződnek a megváltozott morál változásai, napjaink erkölcsi konfliktusai is, de még sokan meglepészenek a vázlatos helyzetjelentéssel. Az analízis — legalábbis a fesztivál filmjeit alapul véve — csak olykor-olykor meggyőző. Baj van az ollóval: a terjengősség, a fecsegés nem egy mű színvonalát rontotta le. S ami fenntartás nélkül dicsérhető: emelkedett a színészi játék színvonala. A zsűri kiosztotta a megfelelő díjakat, de túlzás nélkül mondhatom: legalább még ötször annyi szerepeljétszó kaphatott volna elismerést. S még egy örvendetes tanulság: felgyorsult a fejlődés ritmusa, lassan-lassan eltűnedeznek a fehér foltok a filmművészeti térképen. Ahhoz, hogy egy ország háttérből előrs legyen, két-három évtizeddel ezelőtt hosszú esztendőkre volt szüksége. Ma? Nem tudom, hány filmet gyártottak eddig Suriname-ban, de hogy az *Egységes ország*, a moszkvai fesztivál-film a figyelemre méltó alkotások közé tartozik, bizonyos. Pedig a hajdani gyarmat filmművészete még gyerekcipőben topog...

Moszkva tanulságait számos szakcikk, tanulmány fogalmazza majd meg. A legfőbb eredmény — megítélesem szerint — az, hogy valóra vált a jelszó: a világ filmművészei valóban a humanizmus, a béke és a barátság jegyében találkoztak.

Veress József

A Téli köd és mások

Az ünnepi könyvhétre fokozott aktivitással készül a könyvesszakma minden művelője — az íróktól kezdve a szerkesztőkön, tipográfusokon át egészen a terjesztőkig. A tét nem kicsi; számot adni ország-világ előtt a magyar irodalom, könyvkiadás, könyvművészet pillanatnyi állásáról, fejlettségi szintjéről.

Az idei ünnepen mindezeket túl (a kiadók jóvoltából) valami többletet is kapunk. Aki nem tett mást, csak kipipálta a prospektusokban a szovjet irodalom új alkotásainak címeit, máris észrevehette, hogy a kínálatban szinte teljes a kép a mai szovjet próza irányzataiból. (Félve merjük leírni, nehogy elkiabáljuk: nem a vakszerencse, hanem a tudatos és összehangolt kiadói politika alakította ezt így!)

Az olvasó először is választhatott a háborús irodalomból. Annak is a hagyományos és a megújuló, modern ágából egyaránt. Az előbbieket az egyre nagyobb sikerű sorozat, a Győzelem Könyvtára szolgáltatja. *Bek Volokalamszki országot* és *Gorbatov Akiket nem lehet leigázni* című regényeiről van szó. (Európa-, illetve Kosuth-kiadás.) Mindkét mű még a háború éveiben született, ám újszerű hangjuk, őszinte problémafelvetésük hosszú esztendőkre iránymutató lett e műfaj írói szá-

mára, *Bondarev A part* című regénye (Európa) a másik, az új megközelítés példája. Nemcsak a háború a témája, hanem az azt követő esztendő is: hogyan tovább, milyen legyen, milyen lehet a kapcsolat a tegnapi ellenséggel, mi az, ami annyi évvel a győzelem után átalakult, s minek kell még megváltoznia bennünk, s környezetünkben egyaránt. Méltán nevezik Bondarev művét az önvizsgálat regényének. S még egy elbeszélés, amiről szólni kell. A *Téli kód* című antológiában (Európa) olvasható *Borisz Vasziljev* novellája *Az öreg „Olympia”*. Az író főművét (*A hajnalok itt csendesek*) jól ismerjük a filmvászonról, színpadról, a híres Taganka-előadás részleteit láthattuk a tévében is. Ebben az elbeszélésében alig esik szó a háborúról, ám „csendes hősenek” élete, sorsa, szívet szorongató, megrázó tragédiája minden nagyszabású csataleírásnál ékeesebben mutatja be a háborúnak az ifjúságot, az emberi kapcsolatokat, a szerelmet romboló, elpusztító hatását. Ezek a művek méltó folytatói a megújult háborús prózai alkotásoknak, amelyekben az írók — a totális, tablószerű ábrázolást elhagyva — az ember, a harcoló katona szemszögéből nézik a véres összecsapást, s komoly morális, pszichológiai problémák felvetésével a mának is érvényes tanulságokról írnak. (Remek példája a „lövészárók-irodalomnak” Vaszilij Bikov legújabb kisregénye: *Az ő zászlóalja*, amely a *Szovjet Irodalom* júliusi számában olvasható.)

A szovjet próza másik erőteljes vonulata az úgynevezett falusi irodalom is jelen volt alkotásaival ezen a könyvhéten. Íróik a változásban levő falu életét ábrázolják. Nem az eltűnőben levő „idilli” paraszti életet sirják vissza, hanem megörökítenek mindent, ami ebben a változásban előremutató, s azt is, ami a régebbi életből értékesnek bizonyult, aminek nem szabad elefelejtődnie. Az új könyvek közül elsőként mindenképpen Vaszilij Suksin *Harmadik kakasszóra* című elbeszéléskötetét kell említeni. Nem azért, mert Suksin most divat. Aki látta a *Vörös kánya*-fűt a moziban és most elolvassa a kisregényt a kötetben, az tudja, hogy ez a csodálatos, a művészet sok ágában teljességgre törekvő alkotó soha nem lehet a máról holnapig élő felkapottság hőse. Suksin mindig az embert, a konkrét, egyedi embert és annak életét ábrázolja realisztikusan, bár ezt a realizmust nagyon nehéz pontosan körülírni és definiálni. Ahogyan egyik szovjet kritikusa írta: „Suksint nem lehet beskatulyázni, nem lehet besorolni. Ő maga a mérce...” *Licsityin Lakodalmas ős* című regényének (*Magvető*) alakjai, a klasszikusokra emlékeztető tájleírásai azt igazolják, hogy a falusi próza erősebb, mint valaha. (Ennek még az sem mond ellent, hogy a már említett antológiában közölt ilyen tematikájú elbeszélések között akad gyengébb is.)

A színes, újszerű alkotásokat felsorakoztató falusi próza mellett szinte észrevétlenül „nőtte ki magát” a termelésről, a munkásokról szóló irodalom. *Nyikolajeva*, *Kozsevnnyikov* alkotásai mellett nálunk is közismertek lettek az újak közül *Vil Lipatov* regényei és *Gelman* izgalmas drámája.

Most egy közepes elbeszélésen túl egy jó regény is a könyvesboltokba került. Ez *Anatolij Krivonoszov Süss föl, nap!* című műve. (Európa). Gondolatságában felidézi az olvasóban az utóbbi évek legjobb magyar munkástémájú művét, *Kertész Ákos Makrúját*. E regénynek a főhőse is konfliktusba keveredik környezetével, munkatársaival, akik nem képesek megérteni miért törekszik többre, miért nem találja helyét közöttük. Ő is szakít a számára tartalmas étellel, de sorsa nem fordul olyan tragikusra, mint Makráé.

Krivonoszov könyve egyúttal már átvezet a szovjet irodalom talán legérdekesebb áramlatához, amelyet a hétköznapok prózájának neveznek. Ezt az irányzatot a legfiatalabb irónemzedék indította el. Az egyéni boldogság ábrázolását helyezik előtérbe, vallják, hogy a hétköznapok eseményei, a magánélet meghatározó erejű konfliktusai az összesség, a társadalom szempontjából sem közömbösek. Műveikben a család, a barátság, a karrierizmus, a szexuális etika, a nemzedéki ellentét, a munkába, a társadalomba való beilleszkedés stb. kérdéseiről írnak bátran, őszintén. Az előbbi könyvön túl *Konsztantyin Vorobjov* *És jött az őries* című művét említjük meg (*Magvető*) a könyvhétről, amelyet már ironikus hangvételével is felhívja magára a figyelmet. A mű nem is annyira a kiadói élet szatirikus ábrázolása, mint inkább egy szerelmi kapcsolat bonyolultságának, a konvenciókkal, az előítéletekkel szakítani nem tudó, nem merő szerelmesek történetének kedves-szomorú rajza. A *Téli kód*ben olvasható elbeszélések zöme szintén e tematikában íródott, bár igen egyenetlen színvonalon.

És még egy könyvről röviden, hogy a körkép összeálljon. A Szovjetunió gazdag nemzetiségi irodalmát ezen a könyvhéten az észt *Jaan Kross* *Négy monológ Szent György ürügyén* című kisregényével képviselte. Ez sem lehet véletlen, hogy az *Európa* Kiadó éppen a Baltikum irodalmából választott. Az észt, a lett, a litván irodalom ma formai újítókészségével, a múlt és a jelen összefonódása ábrázolásának kivételes regénytechnikai és gondolati egységével tűnik ki. Elég, ha itt csak Sluckis, Kuusberg, Saja stb. műveire emlékeztetjük az olvasót.

Nem lennének hűek az igazsághoz, ha nem említenénk meg, hogy a gazdag választék és tematikai sokszínűség ellenére azért van némi hiányérzetünk is. Elsősorban a *Téli kód* olvasásakor derül ki, hogy a most induló fiatal írók „szakmailag” még igen bizonytalanok, stílusuk egyenetlen, kiforratlan, kirobbanó tehetséget nem találunk közöttük. A másik észrevétel, hogy hiányzik a mai szovjet irodalomból az Ilf—Petrov-i, zosczenkói szatíra. Talán nem akadnak szatíraírássra ihlető jelenségek?

S egy furcsaság: az idej könyvhéten nem találkoztunk szovjet verseskötettel! Úgy látszik, továbbra is a gazdag, változatosabb tartalmú próza a mai szovjet irodalom meghatározója. Az ünnepi könyvheti kiadványok alapján ítélve — joggal.

Salgói D. Mihály

Jurij Bondarev

A part

A *Szovjet Irodalom* —, amely először közölte magyarul *A partot* is — tavaly augusztusi számában jelentette meg Alekszandr Gelman és Ignatyij Dvoreckij tanulságos, nagy hatású dialógusát *A cselekvő ember az életben és a színpadon* címmel. Az eszmecsere egy konkrét, viszonylag szűk — a munka- és munkásábrázolás — témakörben folyt ugyan, de —, vagy éppen ezért — alapvető társadalmi kérdéseket, általánosnak tetsző művészeti céveket is érintett. Ezt igazolandó idézünk egy passzust Dvoreckij helytálló érveit sorából: „... az ember tanulmányozása kapcsán nincs téma, amelynek prioritása volna.”

Nincs tehát elsőbbsége sem az üzemi, sem a termelési témának, s önmagában ugyancsak nem értékteremtő a háborús tematika. Mivel magyarázhatnók akkor azt a közismert tényt, hogy a Szovjetunióban a II. világháború „apropóján” immáron negyedik évtizede születik magas szintű irodalom? Azzal, hogy a háború Solohov, Szimonov, Tvardovszkij, vagy — az érettségi bankettől katonának verbuvált „B-betűsek” — Baklanov, Bikov, Bondarev és társaik számára nem egy csupán a megírható, megírandó témák sorából, hanem olyan „katartikus” élmény (perze következményeivel együtt), melyet nem tudnak megkerülni, bármit mondanának is az emberről, korunkról, a békéről. Hisz' a látható nagy sebek már végképp beheggedtek is, a lélek mélyén gyógyíthatatlan fájdalmak is munkálnak. Meg aztán a pusztuláshoz viszonyítva még értelmesebb az építés, a halál közelsége emeli igazán rangjára az életet, a sok szenvedéssel összevetve különösen értékes bármely boldog pillanat. És —, mint Konsztantyin Szimonov fogalmazza egy helyütt: „... ezekben a könyvekben van valamiféle olyan emberi, pszichológiai, erkölcsi probléma, amely nemcsak a háborúra vonatkozik, de a háború idején könnyen, különös erővel mutatkozik meg. Az én számomra a háború történetén kívül, amelyet ugyancsak szándékomban áll elbeszélni, léteznek még olyan problémák is, mint az ember iránti bizalom, vagy bizalmatlanság, mint a bátorság és gyávaság, a barátság, vagy egyedüllét, a kijelentésekért vállalt felelősség, vagy a felelőtlenység, vagy a látszateredményekkel való kérédkés problémája. A háború alatt ezek a hibák különlegesen kegyetlen és véres fordulatokhoz vezethetnek. Az igazat kell megírni, bármilyen nehéz is. Ezek azok a problémák, amelyeket a háború anyagának alapján áttekintek.”

Ennek a felfogásnak ismereteink birtokában jogos általánosítása könnyen arra csábít, hogy egységes egésznek tekintsük a — nevezzük így — szovjet háborús irodalmat, holott ez nemcsak koronként, hanem egy-egy író életművén belül is sokat változott. Az idő múlása ugyanis természetesen módosította az emlékezés, az aktualizálás mikéntjét, a stratégiai célki-

tüzések az irodalomban is megújuló taktikát követelnek és eredményeznek. A kezdeti heroikus, pátosszal teli ábrázolásmódot (nagy-nagy egyszerűsítéssel szólva) felváltotta az illúziótlan, de az előbbinél mégis bensőségesebb, úgymond „lövész-árok-szemlélet” — melyet Baklanov úgy jellemez, hogy „...milliók sorsának eldőlte gyakran egyetlen ember sorsával kezdődik” —, az utóbbi évtizedben, az egyre távolabbra magasodó horizontról viszont az elmélyültebb, szintézisteremtő látásmódra volt igény és lehetőség.

Jurij Bondarev is hosszú utat járt be — szó szerint is, és jelképesen is — amíg *A partig* eljutott. A volgai csata poklát síheder ütegparancsnokként élte túl, s fegyverropogásban edződött férfit. A háború után a Gorkij Irodalmi Főiskolán Pausztovszkijtól tanulta az írói mesterség elsajátítható fogásait. Több mint húsz esztendeje az irodalomból és az irodalomnak él. Magyarul is megjelent művei a legjelentősebbek eddigi pályaképeiben: *Az utolsó ágyúlövés* (1961.), az *Égő hó* (1972.), és most *A part* úgynevezett háborús regények (s ide sorolható a nálunk is jól ismert *Felszabadítás* című filmtrilógia forgatókönyve is, melyet társszerzőként alkotott), a *Csendet* (1963) és a *Kettent* (1966) a személyi kultusz „ihlette”. Külön elemzés tárgyát képezhetné, hogy az *Égő hó*ban — melyet ugyancsak filmről is ismerünk —, hogyan ötvöződik e kettős irányultság, s problematika, ezúttal azonban elsősorban azt keressük, hogy *A part* miért szokatlan és feltűnően újszerű ebben a vonulatban.

A regény cselekménye térben és időben egyaránt megkettőződik. A Berlin elestét követő, már-már idillisztikus hangulatú napok váratlanul tragikus eseményei a főhős elementáris erejű emlékképeiben elevenednek meg újra. Egy különös találkozás indítja meg e folyamatot. Harminc év elmúltával találkozik ismét az egykori Nyikityin hadnagy — ma neves író —, Emmával (azaz Frau Herberttel), aki Hamburg város irodalmi klubja nevében kerekasztal-beszélgetésre invitálja a mit sem sejtő vendéget. Az asszony fokozatosan — a családi album fényképei nyomán — döbbeneti rá Nyikityint a felismerésre: Frau Herbert nem más, mint Emma, a königsdorfi német lány... Újra felidéződnek e hamvába halt féktelen szerelem szenvedélyei, fájdalmai. Teheti-e, tehette-e ezt egy orosz tiszt. Hisz' mégiscsak a halálos ellenséggel váltott lélekben frigyét. Ez a kétség gyötörte akkor, és gyöttri most is Nyikityint a nem remélt viszontlátás kínosan boldog perceiben. Képtelen volt felfogni, hogy „az a megismételhetetlen érzés, amelyet az évek szakadéka oly' messzire sodort, és amelynek hátterében ott volt az érthetetlen, a félelmetes háború valósága és az ő mindent elsöprő megkísértésük, amilyen csak az ember ifjúságában létezhet, az elveszített boldogság valóban olyan örömmel tölti el az asszonyt, és erősebb, ünnepebb, mámorosabb a szemében, mint a későbbi években átélt események?” Szánalmat és büntudatot érzett. Hisz' az oly' gyűlölt és oly' sze-

retett ellenségből mára ellenfél lett, ideológiai vitapartner, ha — talán tompább és szemérmességből elhallgatott — véleményét, politikai állásfoglalását környezetével — főleg Ditzmannal, a Nyikityin regényeit Hamburgban megjelentető kiadó főszerkesztőjével — mondatja is ki az író, mármint Bondarev.

A felelősségvállalás, a moralitás új kérdőjelei jelennek itt meg, s bármely előző művénel sokoldalúbb, árnyaltabb az orosz katonák jellemének, parancsnokok és beosztottak viszonyának ábrázolása is. Összegződik itt a háborút járt Bondarev élményvilága az azóta eltelt békeévek megannyi tapasztalatával. A mély rétegekben szántó érzelmi és értelmi konfliktusok igazsága, a remekbe komponált szerkezet és a nyelvezet — Szoboszlai Margit kitűnő fordításában magyarul is jól érzékelhető — szépsége magyarázzák azt a — magvas eszmecserékben is testet öltő — rendkívüli érdeklődést, amely Bondarev regényét a Szovjetunióban kísérte. Kevésbé érteni viszont, hogy egyelőre miért nem — jó értelmű — „sikerkönyv” minálunk? (*Európa, 1977.*)

Cs. B.

Vaszilij Suksin

A harmadik kakasszóra

Vannak írók, akik neve már életükben fogalomná válik, a legendák jótékony és kicsit mitizáló szelleme lengi körül. Vaszilij Suksin ilyen író volt bár hírnevét főként mint rendező és színész (a „Vörös kányafá”-ban) szerezte, s a tragikusan korai — filmezés közbeni — halála állókép-pé merevítette ezt a képet.

De Suksinnak nincs szüksége kultuszra, alighanem maga is tiltakozna ellene. Suksin „egyszerűen” jó író. Az orosz és a szovjet prózairodalom nagy hagyományait folytatja: Gogolét, Csehovét, Gorkijét, s ez már önmagában is értékmérő. Nem véletlenül említettük éppen ezt a három nevet. Suksin műfaja ugyanis nem a Lev Tolsztoj-i nagyepika áradása, vagy Dosztojevskij miszticizmusa, noha — érezhetően — sokat tanult tőlük is. Ha Tolsztoj vagy Solohov regényeit egy hatalmas folyamhoz hasonlítjuk, amely —, mint ahogyan a történelem is — sorsokat, tömegeket hőmpölyögtet, sodor magával: akkor Suksin az a sebes folyású hegyipatak, amelyben áttetszően, mégis éles kontúrokkal rajzolódik ki a szeretett tájak, emberek.

Érdekes fordulat figyelhető meg az orosz irodalomban. Mintha a XIX. század óriásai alapozták volna a nagyságot és a mélységet érzékeltették volna, a legutóbbi évtizedek viszont gazdagsággal és a sok-sok színnel lepik meg az olvasót. Nemcsak azzal, hogy az oroszul és az anyanyelvükön is író nemzetiségiek (csak néhány név: pl. Csingiz Ajtmatov, Nykolaj Sluckys, Jean Kross, Ajgar stb...) eddig nem ismert világot mutatnak be, hanem

azzal is, hogy az orosz irodalom maga is új tájakat „fedez fel”. Lermontov és Puskin idejében még a Kaukázus romantikája a meghódítandó, egzotikus vidék, századunk második felében érett, erőteljes hangon jelentkezik Szibéria (lásd: Nagibin, Saligin, de pl. Jevtusenko is!).

Csakhogy Suksinék tollán Szibéria egyáltalán nem egzotikus. Még „Az élet szerelme” című (a tajgán játszódó) történet sem! (A magyar tévéfeldolgozást Páger Antal alakítása tette emlékezetessé.) A tajga ugyanis csupán színtere, de nem témája az írásnak. Suksin takarékosan bányáztatja a tájleírásokkal, mindig a jellemzés eszközeinek tekint. A tajga pl. a tágasság, a szabadság szimbóluma a szökött fegyencnek, de csak a szökés állapotában. Hisz' nem akar ottmaradni. Célja: a VÁROS, ami az öreg tajgalakó Nyiketicsnek maga az esztelen káosz, a rohanás, a bűnök melegágya. A tajga annak szabadság, aki élni tud benne, azonosulni tud minden rezdülésével. Am ez a kontraszt: a város lehetőségei és a tajgai élet egyszerűsége feloldhatatlan, tragikus. Suksin érezhetően idegenkedik a várostól, alig van jó szava róla, nem is ábrázol rokonszenves figurát onnan. Van ebben a szemléletben némi avitt íz is, idegenkedés; de jogos aggodalom is a hedonizmusba (Energiikus népség) menekülő, sőt magától a bűnözéstől sem visszariadó emberért (Vörös kányafa). Ez utóbbinak a hőse fiatalon sodródik a városba és egy boltokat fosztogató bandába. Nem szívesen hagyta oda a faluját, az édesanyját, nem is érzi jól, nem is találja meg magát a városban. Nem tudatos bűnöző, noha többször is megjárja a börtönöket, nem is Raszkolnyikov, aki előre kiszámítottan cselekszik. Tragikus figura, akit nagy részvétellel, szeretettel, együttérzéssel ábrázol Suksin. A történet valóban balladaián szép. Jegort a szerelem, a munka és a faluban megtalált közösség formálja emberré. Befejeződhetne a történet idillel is: „boldogan élnek” Ljubovval. „míg meg nem halnak”, de úgy hamis lenne. Jegor „nyugtalan-ságának, búbanatának” ugyanis oka van, amit sokan nem értenek a környezetében. Ez a motívum visszatér a „Hiszekegy” című novellában is. Suksin csak sejteti, hogy a személyi kultusz idejében bicsaklottak ki ezek a sorsok, emberek, amikor az igazságtalanság, az okatlan kegyetlenség (szereplők is csak utalnak például a „kulakozásra”) elbizonytalanította őket. A „Hiszekegy” című novellában „direkten” is megfogalmazza Suksin, amiben ő hisz. Túl általános lenne csupán azt mondani, hogy az életben és az emberben, hisz' ezek az emberek semmit nem kapnak ingyen, vagy olcsón (akik úgy kapják, azokról lesújtó a véleménye, lásd például: az „Energiikus népség”; „Tiszteltetem Hókát”; „A murik és balhék szítói” című műveket). Suksin írásaiból az a mélyebb, megszenvedett hit sugároz, amely az említett klasszikusokéból is, s amely azt vallja, hogy a szenvedések meggyötrik, de meg is tisztítják az embert, s egy idő után —, mint ahogyan a természetben is — ismét helyreáll az egyensúly. A „Vö-

rös kányafa" hősének a halála (amit azonnal meg is torol a sógora) mély megrendülést, katharizist vált ki a kisregény szereplőiben, és az olvasóban is. Ez a katharizis az, ami továbbsegíthet az életben.

De ez a kiküzdött harmónia — mint mondtuk — mindig a természeti környezetben, azaz a falun élő ember jutalma. Érdekes megfigyelni, hogy a lezárás, a novellák befejezése a legtöbbször természeti, például az időjárásra utaló kép. „A szél észrevehetően alábbhagyott, az ég kitisztult, sütött a nap, de azért hideg volt. Csupasz és hideg volt minden körös-körül. Igen, ez az — ősz, mitől lenne meleg?” — fejeződik be például az „Őszszel” című novella, amely arról szól, hogy a révész: Filipp Tyurin egy őszi napon át-

viszi a túlpartra hajdani szerelme koporsóját. Egész élete boldogtalan volt, mert annak idején nem vette feleségül a lányt, aki a templomban akart esküdni. Az elveihez következetes maradt, de soha és sehol nem találta a helyét többé, hiába vette magát a munkába — a közéletibe is. Nehéz óráiban mindig Marjára gondolt, akiről tudta, hogy van. De most, hogy az asszony (aki más faluba ment férjhez) meghalt, nem maradt öregségére semmi vigasza. „Vaia hogy le kell élni, ami még hátravan... — Aztán készülödni neki is... — utána. Visszafordítani most már semmit se lehet” — gondolja Filipp, s ez után következik be a fentebb idézett természeti kép, amely a maga keresetlen egyszerűségével visszautal magára a történetre is.

Ez a megejtő egyszerűség jellemző minden Suksin-írásra. A történetek — látszólag — banálisak, maguk a figurák ama csehovi „elesett emberek”. Életük küzdelmes, kis örömeik vannak, vágyaik sem nagyralátóak. Csizmát vesznek például az asszonymnak, ami kicsi annak (A csizma), de se baj! jó lesz a lányuknak. De maga a gesztus: az örömszerzése a hajdani szerelem tüzeit gyújtja fel az asszonyban, s ezért már megérte. Harmónia és megbékéltető derű árad Suksin írásaiból, a mezők, a frissen szántott földek illata; üdítő, mint egy pohár tej, vagy forrásvíz —, s ez csak a nagy írók ajándéka. (Európa, 1977.)

Horpácsi Sándor

Madách Imre alkotói díj

A Nógrád megyei Tanács VB művelődésügyi osztálya a szocialista jellegű irodalmi, művészeti alkotómunka ösztönzése, a megye szellemi életének céltudatos gazdagítása érdekében Madách Imre alkotói díj elnyerésére pályázatot hirdet. Írók, képzőművészek, újságírók, pedagógusok, népművelők, politikai munkások kaphatnak lehetőséget színvonalasabb alkotómunkára, eddig elszórtan publikáló szerzők, alkotók, kutatók tervezhetik elmélyültebb munkát igénylő művek létrehozását.

Az alkotói díjat azok kaphatják meg a pályázók közül, akiknek a pályázatban benyújtott tervei a dolgozó nép életét bemutató alkotások létrehozására, a munkások, fia-

talok megváltozott életének tükrözésére koncentrálnak, illetve szorosan kapcsolódnak Nógrád megye aktuális művelődési feladataihoz, megyénk szocialista hagyományaihoz.

A pályázatban számot kell adni az anyaggyűjtés, az alkotás tervezésének előrehaladottságáról, dokumentálni kell, hogy héthónapos intenzív alkotótevékenységgel a mű elkészül, vagy minőségileg új állapotba, a megvalósuláshoz közelebb kerül.

Az alkotói díj személyenként 7000 forint, odaítéléséről a Megyei Tanács Végrehajtó Bizottsága dönt, s a díj átadására (minden év) január 20-án, Madách Imre születésének évfordulóján kerül sor.

A pályázatokat a Nógrád megyei Tanács VB művelődésügyi osztályára, 1977. november 1-ig lehet benyújtani.

Salgótarjáni Zománc- és Üvegművészeti Biennálé

A Nógrád megyei Múzeumok Igazgatósága és a József Attila Megyei Művelődési Központ — az eddigi hagyományokat folytatva — 1977-től kétévenként új rendszerű zománc- és üvegművészeti kiállítást rendez. A bemutató célja, hogy dokumentálja a zománcnak és az üvegnek az emberi környezetben esztétikai és használati értéket közvetíteni tudó szerepét; szakmai, valamint közművelődési fórumot adjon az e két anyaggal dolgozó alkotóknak, illetve biztosítsa az ebben a körben született művészeti eredmények, új kezdeményezések, kísérletek publicitását.

A Salgótarjáni Zománc- és Üvegművészeti Biennálé állandó védnökei: a Nógrád megyei Tanács VB; a Salgótarjáni városi Tanács VB; a Magyar Képző- és Iparművészek Szövetsége és annak Észak-magyarországi területi Szervezete.

A Salgótarjáni Zománc- és Üvegművészeti Biennálé programja három téma-, illetve feladatkörhöz kapcsolódik:

- a zománc és az üveg kapcsolata az építészettel,
- a zománc és az üveg a tárgyak világában,
- a zománc és az üveg művészeti hagyományai.

A három téma nem egyszerre, hanem egymást követve szerepel — egy-egy feladatkörhöz kapcsolódó munkák, visszatérőleg hatévenként szerepelnek. A felsorolás egyben a bemutatás sorrendjét is jelzi.

A Salgótarjáni Zománc- és Üvegművészeti Biennálé tematikai rendjének programja:

1. A zománc és az üveg kapcsolata az építészettel.
2. A zománc és az üveg a tárgyak világában.
3. A zománc és az üveg művészeti hagyományai.

A Salgótarjáni Zománc- és Üvegművészeti Biennálén minden alkotó részt vehet, akinek munkái megfelelnek az adott tematikai kiírás feltételeinek, s ha azokat a Biennálé szakmai zsürije elfogadja. A biennálé rendezői az előkészítő bizottság javaslata alapján külön is felkérhetnek alkotókat a kiállításon való részvételre. A meghívásra beküldött munkák zsürikötelesek.

A Salgótarjáni Zománc- és Üvegművészeti Biennálé 1977-ben a zománc és az üveg építészeti kapcsolatait dokumentáló programmal rendezi bemutatóját. A program szerint a tárlaton szerepelhetnek az úgynevezett murális munkák, esztétikai igényrel megoldott burkolat, konkrét épületszerkezeti elem stb. Megjelenhetnek már megvalósított, kivitelezett művek, illetve azokat dokumentáló makkettek, rajzi és művészeti dokumentációk és anyagminták. Részt vehetnek új feladatokhoz kapcsolódó pályázati munkák: tervek és kísérletek alapján született mintadarabok (anyagmintákkal) stb.

A biennálé időpontja: 1977. december 3.—1978. január 15.

A biennálén szerepeltetendő alkotások beküldési határideje és helye: 1977. november 9., 10., 11. — szombat, csütörtök, péntek — 9—15 óráig. Budapesten: Kiállítási Intézmények (Műcsarnok) vagy Salgótarjánban: József Attila Megyei Művelődési Központ.

